

onafhankelijk studentenblad

veto

jaargang 52 nummer 3
24 november 2025
drieweekelijks blad
erkeningsnummer p706128
afgiftekantoor Leuven

 bpost
PB-PP | B-02817
BELGIE(N) - BELGIQUE

Rechten explodeert en meer oudjes

Wie zit er dit jaar in je aula?

In deze editie

6 Vijf straffe cijfers over de inschrijvingen aan KU Leuven

10 Arts Chantal Mathieu: 'Ik wilde verpleegkundige worden'

12 Mediabedrijven over hun jongerenabonnement

14 Jonge mantelzorgers: 'Je voelt je uitgesloten en anders'

14 Zij keerden terug naar de aula

18 25 jaar Rijndael-algoritme: 'Een killer idea'

22 Interview CEO-elect imec Patrick Vandenameele

26 Prince K. Appiah: 'Mijn kunst komt naar me toe'

- 4 Vraag van de maand: hoe word je prof?
- 5 Tandheelkunde is dé topdiscipline aan KU Leuven
- 28 De meeste mensen deugen niet, en dat is geen schande
- 29 Elk jaar blaast de herfst me weer omver met zijn charmes
- 30 Portland: 'Ik heb het gehad met melancholisch zijn'
- 36 Puzzel

26 Navraag Meskerem Mees: 'Taal is heel onvergeeflijk'

Is een kop koffie je meer waard dan geïnformeerd zijn?

Het bleef misschien een beetje op de achtergrond, maar afgelopen maand speelde zich een indrukwekkend tweespel af tussen de grootste mediabedrijven in ons land: DPG Media en Mediahuis. Beiden bieden hun jonge lezers vanaf nu een gratis krantenabonnement aan voor hun nieuwsmerken, met enkele verschillen tussen de twee formules.

Nu de betaalmuur wordt gesloopt, moet je plots niet meer betalen voor journalistiek. Waar kranten je voorheen probeerden te overtuigen om te betalen voor hun journalistiek, staken ze nu die poging. Een opvallend signaal dat ze geven over hun eigen product. Al kan je ze niet verwijten dat ze geen pogingen ondernamen om studenten te verleiden. Ze bieden allemaal bijzonder voordelige formules aan, die amper iets kosten in vergelijking met wat je neertelt voor een papieren krant, een boek of een cinematicket.

Kranten bieden ook steeds meer aan. Ze maken TikToks en reels aan de lopende band, publiceren honderden artikelen doorheen de dag en updaten constant hun liveblogs. Ook organiseren ze regelmatig evenementen voor hun lezers en bieden ze verschillende podcasts – gratis – aan.

Studenten vinden een dure koffie per week waardevoller dan duiding bij de actualiteit

Zo schoten de kranten zichzelf een beetje in de voet. Het niet-betalende aanbod werd wel erg groot. Neem daar nog eens sociale media bij, en je kan perfect op de hoogte zijn van de actualiteit zonder zelfs maar een longread doorgelezen te hebben. Dan is de afweging voor studenten wel snel gemaakt tussen een extra pint op café en een krantenabonnement, zoals *Nieuwsblad*-hoofd-

redacteur Liesbeth Van Impe het in deze editie treffend stelt.

In zo'n eenzijdig dilemma moet een krant het dikwijls bekopen. De kranten verloren de afgelopen jaren hun marktaandeel onder jongeren. In 2024 las 33 procent minder jongeren onder de 25 jaar oud Vlaamse kranten dan in 2017, blijkt uit een analyse van mediaprofessor Jonathan Hendrickx. Koffiebars en restaurants zitten ondertussen bomvol studenten, dag na dag. Studenten vinden een dure koffie per week waardevoller dan duiding bij de actualiteit.

Door studenten dan maar gratis toegang te geven tot hun aanbod, hopen de kranten in een laatste paringsdans toch te overtuigen. Hapt de student nu wel toe – of is er meer nodig? ☹

Elias Fret is hoofdredacteur. Het editoriaal wordt gedragen door de voltallige redactie.

Cartoon van de maand

© Marthe Temst

DE VRAAG VAN DE MAAND KU LEUVEN

Hoe word je prof?

Zocht jij al eens het cv van je docent op met de vraag: hoe word je professor? Wij helpen je uit de nood. 'Het is echt niet zo dat je de juiste mensen op de juiste plek moet kennen.' AMÉLIE BRAEM

Dagelijks word je in de aula geconfronteerd met professoren die als expert in hun vakgebied kennis aan je willen overdragen. Misschien droom jij er wel van om daar ook ooit zelf te staan. Maar hoe word je professor? 'De passie voor wetenschap en onderzoek moet in de genen zitten', zegt voormalig vicerector Gerard Govers (KU Leuven).

Het traject lijkt duidelijk. Je begint met een doctoraat: een onderzoek van een viertal jaar onder begeleiding van een professor. Daarna probeer je je verder te bewijzen met postdoctoraal onderzoek. Vervolgens moet je geluk hebben met een proffenvacature.

Een speurtocht

In de praktijk is het ingewikkelder. Een facultaire zoekcommissie spoort alle geschikte kandidaten op voor de vacature. Daarna stelt de beoordelingscommissie (BECO) van de faculteit een rangschikking op. Als alles goed gaat, wordt de beste kandidaat benoemd door de Bijzondere Academische Raad van de universiteit.

'Het is moeilijker geworden om professor te worden'

— Gerard Govers, voormalig vicerector (KU Leuven)

'Het is echter niet zo dat je de juiste mensen op de juiste plek moet kennen', vertelt Govers. 'BECO werkt volledig neutraal. Maar als professoren potentieel zien, proberen ze de onderzoekers zo goed mogelijk voor te bereiden. Dat kan de kansen verhogen, maar daar is niets mis mee.'

Studentenevaluaties

Moet een kandidaat voor zo'n beoordeling goed les kunnen geven? Volgens Govers werd dat vroeger wat verwaarloosd, maar zijn er ondertussen stappen gezet via studentenevaluaties. 'Al zijn die niet altijd objectief: we zien dat professoren die makkelijkere vakken geven, beter worden geëvalueerd', verduidelijkt hij.

Volgens Govers onderscheidt een universiteit zich vooral omdat het onderzoek centraal staat en het onderwijs op dat onderzoek gebaseerd is. 'Er wordt dus zeker rekening gehouden met onderwijs. Je zal niet benoemd worden als je niet aantoon dat je goed kan lesgeven. Maar de onderzoekswaliteit van de kandidaat-professor staat centraal.'

'Ten opzichte van vroeger is het ook moeilijker geworden', zegt Govers. 'Het aantal kandidaten was toen beperkter.' Hij raadt studenten die het professoraat ambiëren aan om jongere professoren aan te spreken, die een goed beeld kunnen schetsen van wat je ervan kan verwachten. ☞

De vraag van de maand

Elke maand beantwoordt *Veto* een studentikoze vraag. Wil jij dat we iets voor je uitzoeken? Stuur dan een mailtje naar veto@veto.be.

dichterbij: **Sanne Lolkema**

epistemologie van een verhuizing

vannacht sliep ik voor het eerst in een nieuw huis.
ik ontwaak in een andere dimensie (het licht is te licht, donker te zwart,
ik mis hier ergens een muur?)
uit de verhuisdozen probeer ik de stand van zaken op te maken:
er zijn verschillende dingen kwijtgeraakt: een vrolijk filterkoffie-
apparaat, het bloosseizoen, de standvastigheid van mijn favoriete
kamerplanten.

geschokt en geel

de leegte pulseert ritmisch in het ontbreken van de
dingen die waren (alles omvatte ik met stippellijnen)
ik ontdek aan het einde van de gang een wc die ik nog nooit
eerder heb gezien
zet de lucht op slot en besluit op de grond in een hypothetisch kleed te
zakken

op de parkeerplaats doen twee eksters gewoon
een uitgebreide paringsdans.
ingebod in alle vormen van vreedzaamheid die ik tot
dan toe had waargenomen
vannacht sliep ik voor het eerst in een nieuw huis. kleine schitterende
systemen stokken
(badkamerplankjes, afstand van mijn kamer tot de keuken,
kan ik hier in mijn onderbroek over de gang?)

nu moet ik nog
dingen de kans geven om samen te klonteren
deze kamer heeft de hik
nu moet ik nog begrijpen hoe de seizoenen
hier werken

Sanne Lolkema is student Humanistiek aan de Universiteit voor Humanistiek.

© Marthe Temst

Tandheelkunde is dé topdiscipline van KU Leuven

In universitaire rankings staat Tandheelkunde stevast bovenaan als topdiscipline van de KU Leuven. Hoe komt dat? 'Onze professoren hebben altijd een sterke internationale uitstraling gehad. Dan volgt de internationale profilering vanzelf.' ELIAS FRET

Jaarlijks ordent de Shanghai Ranking universiteiten wereldwijd op basis van verschillende parameters. Vorige week lanceerde ze ook haar ranking per academische discipline met de Global Ranking on Academic Subjects (GRAS). De Amerikaanse universiteiten domineren zoals vanouds, en gaan aan de haal met de topposities in 21 disciplines. Harvard University is de best presterende universiteit: ze bereikt in elf disciplines de top.

Opvallender is dat tandheelkunde wereldwijd de best presterende discipline van de KU Leuven is met een vijftiende plek. De andere topdisciplines van de universiteit volgens de Shanghai Ranking zijn Bestuurskunde op de 21ste plek en Communicatiewetenschappen op de 26ste plek. 'Dit is voor ons niets nieuws', zegt professor Bart Van Meerbeek, voorzitter van het departement Mondgezondheidswetenschappen. 'We scoren daar al jaren heel goed.'

Op de grote speelplaats

De Shanghai Ranking wordt vaak met scepsis behandeld, omdat die vooral aandacht besteedt aan het aandeel gerenommeerde wetenschappers en citaties in wetenschappelijke toptijdschriften. Maar ook in de QS-ranking van dit jaar is Tandheelkunde de hoogst gerangschikte discipline. 'Het is erg mooi dat we goed scoren in twee rankings, juist omdat zij verschillende parameters hanteren', zegt Van Meerbeek.

Die rankings kijken vooral naar objectieve parameters, vertelt hij. 'Onderzoeksoutput kan je makkelijk vergelijken en evalueren.' Het is dan ook vooral de onderzoeksreputatie van het departement die doorweegt in de rankings. 'Wij hebben een sterke en kwaliteitsvolle onderzoekscultuur die er al heel lang staat. Dat is de basis.'

'En omdat we zo vaak publiceren in de gerenommeerde tijdschriften van ons onderzoeksdomein, zoals *Journal of Dental Research*, wordt dat meegenomen', zegt hij. 'Men weet dat we in Leuven zeer onderzoeksgeoriënteerd zijn. Onze professoren

hebben altijd een sterke internationale uitstraling gehad in onze diverse subdisciplines.'

'Dan volgt de internationale profilering vanzelf. Daar zetten we dan ook fel op in, door bijvoorbeeld joint PhD's aan te gaan met buitenlandse universiteiten.' Het departement heeft zijn beleid nooit aangepast om een gunstigere plek te bekomen in de *ranking*, verduidelijkt hij.

'We spelen mee op de grote speelplaats, tussen vaak veel grotere tandartsopleidingen', zegt hij. 'Terwijl wij vandaag ook 150 tandartsen per jaar opleiden om zo snel mogelijk tegemoet te komen aan het tekort aan tandartsen in Vlaanderen.'

'Door onze plek in de rankings contacteren internationale universiteiten ons', zegt hij. 'Als KU Leuven kunnen we wel nog stappen zetten om bekendheid te creëren. Zeker

'Als Vlamingen zijn we soms te weinig fier. We spelen mee op de grote speelplaats'

— Bart Van Meerbeek, voorzitter departement Mondgezondheidswetenschappen

Toch mag er van hem meer ingezet worden op de *branding* van de universiteit. Daarin zetten vooral de Aziatische universiteiten sterk op in. 'Als Vlamingen zijn we soms te weinig fier', zegt Van Meerbeek.

in een klein land, met de Nederlandse taal. Dat brengt beperkingen met zich mee.' ☞

© Femke Van Crombrugge

Vijf straffe cijfers over de inschrijvingen aan KU Leuven

De KU Leuven blijft de universiteit met het grootste aantal studenten in Vlaanderen. Enkele cijfers verdienen wat meer uitleg: Rechten zijn hip, de master in de Computerwetenschappen telt plots amper Nederlandstalige studenten en Leuven is *hot* in China en Italië. JUDITH DODD, PIETERJAN DOUCHY

© Femke Van Crombrugge

De KU Leuven is opnieuw de universiteit met het grootste aantal studenten in Vlaanderen, met een totaal van 63.941. Zij zijn verdeeld over twaalf verschillende campussen. Leuven blijft veruit de grootste, voor Brussel en Kortrijk.

Het aantal bachelorstudenten steeg dit jaar met 4,6 procent naar een totaal van 29.862. De stijging van het aantal masterstudenten is minder spectaculair. Met een totaal van 19.956 doet de universiteit er 1,2 procent bij.

Niet iedereen volgt een bachelor of een master. De KU Leuven is bijvoorbeeld trots op haar studenten met een creditcontract, die slechts enkele vakken opnemen onder het motto van 'Levenslang Leren'.

Vijf cijfers springen er echt bovenuit en verdienen een woordje uitleg.

1. De student-staff ratio is torenhoog

De KU Leuven heeft een *student-staff ratio* van 37,1. Dat blijkt uit informatie van Times Higher Education. De ratio meet het aantal studenten in verhouding tot het personeel. Bij een hoog cijfer moeten professoren, praktijkassistenten en andere onderwijsondersteuners instaan voor een groot aantal studenten, en neemt de kwaliteit van het onderwijs af.

Een ratio van 37,1 is niet uniek in Vlaanderen: de cijfers voor de VUB en de UGent zijn erg gelijkaardig. Dat maakt de situatie niet minder alarmerend. Internationaal gezien ligt het cijfer erg hoog.

Van de vijftig hoogst gerangschikte universiteiten van de wereld, waartoe de KU Leuven behoort, heeft enkel de universiteit van München een hoger totaal. Stanford University heeft een ratio van 5,9. Die van de University of Cambridge bedraagt 11,3.

'Op dat vlak zijn we echt bij de slechtste leerlingen van de klas', zei rector Severine Vermeire daarover in *Veto*. Stanford en Cambridge beperken het aantal studenten dat ze toelaten, aan de KU Leuven gebeurt dat enkel voor de opleidingen tandarts en arts. Terwijl de studentenaantallen dus verder kunnen stijgen, groeit het personeel niet mee.

Bovendien zorgt het groeiende aantal studenten voor een financiële kater. 'Per

student zijn er telkens minder en minder middelen, doordat de stijgende kosten in het verleden vaak niet werden gecompenseerd', zei onderwijseconoom Kristof De Witte daarover in *Veto*.

Om dat te counteren, vroegen de Vlaamse universiteiten aan Vlaams minister van Onderwijs Zuhair Demir (N-VA) om het inschrijvingsgeld, dat nu 1157 euro bedraagt, met 150 euro te verhogen voor studenten zonder beurs. Omdat zij dat weigerde, moeten de universiteiten op zoek naar andere middelen.

Student-staff ratio

Voor de vijf Vlaamse universiteiten en de vijf hoogst gerangschikte universiteiten (Times Higher Education)

KU Leuven	37,1
UGent	37,8
UAntwerpen	32,6
VUB	37,1
UHasselt	28,4
University of Oxford	10,4
MIT	7,7
Princeton University	8,2
University of Cambridge	11,3
Harvard University	10,1

Voorspelling voor 2026.

37,1

2. 18% extra: Rechten zijn hip

Amerika achterna? Volgens Bloomberg steeg het aantal kandidaten voor een rechtenopleiding in de Verenigde Staten dit jaar met achttien procent. De KU Leuven volgt die bredere opmars van de rechtenstudies: met 2.549 inschrijvingen liggen de bachelorcijfers 18,6 procent hoger dan vorig academiejaar. Meer dan duizend studenten zijn nieuw in de opleiding.

Die toename is deels te danken aan de nieuwe Bachelor of Laws, goed voor 149 studenten in Brussel. Dat is een drietalige opleiding in samenwerking van de

KU Leuven en de Brusselse Universiteit Saint-Louis, die onderdeel uitmaakt van de Franstalige UCLouvain.

Wouter Druwé, vicedecaan voor Onderwijs van de faculteit Rechten, spreekt over een reuzestart: 'We wisten dat er vraag was naar een meertalig programma, maar dat die meteen zo groot zou zijn, hadden we niet kunnen voorzien.' Bij de Leuvense rechtenopleiding valt de stijging in absolute cijfers op. Ook die evolutie verrast Druwé.

De grote instroom zorgt op onderwijsvlak voor uitdagingen, al blijft Druwé po-

sitief. 'We gaan na of we moeten herschikken, maar de kwaliteit van het onderwijs blijft in elk geval gewaarborgd.' Sorteren aan de poort via een toelatingsexamen is niet aan de orde: 'We hopen dat een ijkingsstoets helpt om mensen te oriënteren, maar we blijven een open faculteit.' Waarom de opleiding zo populair is, blijft gissen. Druwé vermoedt dat de huidige internationale spanningen en de drang om maatschappelijk impact te hebben een rol spelen.

18,6%

Aantal studenten bachelor Rechten

■ Leuven ■ Kortrijk ■ Brussel (Rechten) ■ Brussel (Laws)

2024	2150	1638	276	236
2025	2549	1902	310	188 149

Studenten konden in 2024 niet kiezen voor de bachelor of Laws. De gegevens gelden voor 18 november 2024 en 2025.

3. 7 studenten: Nederlandstalige master Computerwetenschappen incasseert

De Leuvense wetenschapsrichtingen staan er bekend om, maar de verengelsing aan de masteropleiding in de Computerwetenschappen zet zich wel héél snel voort. Inschrijvingen voor de Engelstalige master Computer Science kenden bijna een verviervoudiging vergeleken met vorig jaar, met 292 studenten. In de Nederlandstalige master Computerwetenschappen zitten nog maar 7 studenten. In dezelfde periode vorig jaar waren dat er 243.

Volgens Mattias Schevenels, vicedecaan voor Onderwijs van de faculteit Ingenieurswetenschappen, is het Engelstalige aanbod dit jaar veel groter. 'Bij de master zijn er zes opties waartussen studenten kunnen kiezen. Tot vorig jaar waren er twee in het Engels en zes in het Nederlands. Nu bieden we ze allemaal zowel in het Engels als in het Nederlands aan.' Tot vorig jaar koos de meerderheid van de studenten dus voor de Nederlandstalige opleiding omwille van dat destijds grotere aanbod.

Volgens een stem binnen de faculteit worden studenten bovendien richting de Engelstalige programma's geduwd

omdat de Nederlandse variant minder beschikbare keuzevakken en fysieke lesmomenten aanbiedt.

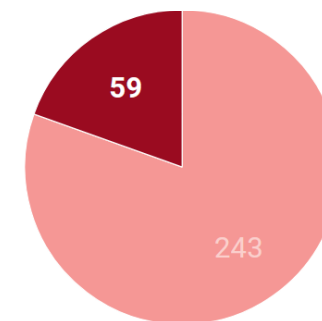
Schevenels spreekt liever over 'toeleiding' naar de Engelstalige programma's. 'Daarmee helpen we onze docenten die de tijd niet hebben om die vakken volledig te geven in beide talen. Ze zijn over het algemeen heel tevreden met die aanpak', zegt Schevenels. Hoewel de lesvorm anders is, blijft de inhoud van de vakken dezelfde en zijn de twee diploma's evenveel waard.

'We benadrukken wel dat de Engelse variant volgens ons interessanter lijkt', zegt Schevenels. 'De academische wereld functioneert grotendeels in het Engels en bedrijven opereren steeds internationaler.'

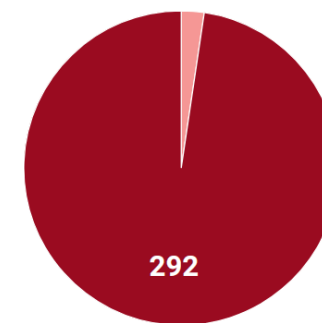
De verengelsing beperkt zich niet tot de Computerwetenschappen. Het lijkt erop dat steeds meer wetenschappers bewust voor Engelstalige opleidingen kiezen, zowel uit praktische overwegingen als met het oog op de toekomst. Voor al die masteropleidingen moet de universiteit volgens Vlaamse regelgeving een Nederlandstalig alternatief aanbieden.

7

■ Nederlandstalige master Computerwetenschappen
■ Engelstalige master Computerwetenschappen

18 november 2024

18 november 2025

4. 22 schakelaars: master Basisonderwijs start voorzichtig

Met een gloednieuwe master in het Basisonderwijs wilde voormalig minister van Onderwijs Ben Weyts (N-VA) het lerarenberoep aantrekkelijker maken. Toch vinden studenten nog niet massaal de weg naar de opleiding. Aan de KU Leuven startten dit jaar 22 studenten het schakelprogramma. Vier studenten volgen de master.

Alle studenten die de master na een hogeschoolopleiding willen volgen, moeten eerst het schakeljaar afronden, en dat schrikt af, zegt professor Wim Van Dooren, programmadirecteur van de opleiding. Het ritstraject, waarbij vakken uit het schakelprogramma al in een lopend bachelorprogramma kunnen worden opgenomen, zou de drempel moeten verlagen.

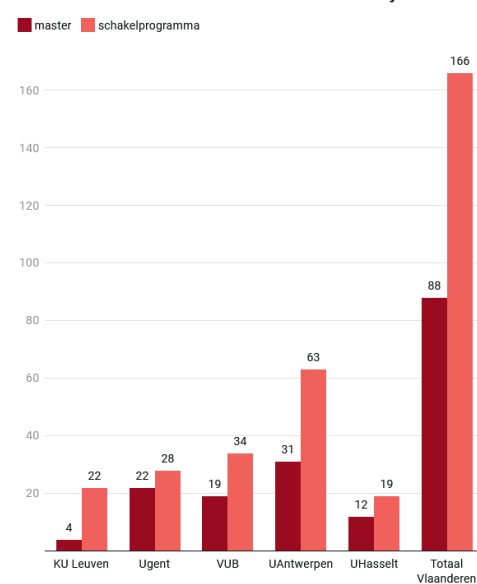
Van Dooren wijst ook op het gebrek aan duidelijkheid over verloning

na de master: 'Studenten wachten op een officieel signaal van de overheid. Als er betere verloning komt, zullen de inschrijvingen volgen.'

De richting heeft volgens de programmadirecteur veel potentieel. 'Heel wat schakelaars staan nu al voor de klas, maar geven aan dat ze echt nood hebben aan verdieping. De vraag is er, maar heel wat geïnteresseerden kijken de kat uit de boom. En de combinatie van studie en werk is uiteraard uitdagend.'

Volgens Van Dooren is de huidige groep alvast erg enthousiast. Vorig jaar bestond het schakelprogramma nog niet officieel, maar namen vier studenten al voldoende vakken op die hen nu een toegangsticket geven. 'Zij zijn intussen allemaal naar de master doorgestroomd. Ze worden onze beste ambassadeurs.'

Aantal studenten master Basisonderwijs

22

14.229

5. 14.229 internationals: Nederland boven

Ook internationale studenten ziet de universiteit graag komen. Het zijn er voorlopig 15.733, vooral op de campussen Leuven en Brussel. Je merkte misschien al in de aula dat Nederlanders erg goed vertegenwoordigd zijn met een totaal van 1.737 studenten. Dat cijfer lag altijd al hoog; ook tien jaar geleden waren onze Noorderburen de hofleveranciers.

Op de tweede plek staan Chinese studenten, met een totaal van 1.622. Tien jaar geleden waren dat er nog 829, ongeveer de helft. Voor professor Chinese studies Dorien Emmers (KU Leuven) is die verdubbeling geen verrassing. Ze wijst op cijfers van de Wereldbank: in 2015 stroomde slechts 47 procent van de Chinese studenten door naar het hoger onderwijs, vandaag is dat 77 procent. 'Zij kiezen vooral voor STEM-richtingen, omdat die veel jobmogelijkheden bieden en het middelbaar onderwijs in China erg sterk inzet op wiskunde', zegt Emmers.

Voor die hogere studies trekken heel wat Chinezen naar het buitenland. 'Dat wordt in China als een sterk statussym-

bool gezien', zegt Emmers. 'Jarenlang trokken veel studenten naar de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk, maar die aantallen dalen door geopolitieke spanningen. Dan is het Europese vasteland een goed alternatief. De KU Leuven is bijvoorbeeld hoog gerangschikt en heeft geen al te hoog inschrijvingsgeld. Dat maakt de universiteit aantrekkelijk.'

Studenten van buiten de Europese Economische Ruimte betalen meer om hier te kunnen studeren, maar in tegenstelling tot heel wat andere topuniversiteiten ligt het maximale bedrag hier relatief laag. De KU Leuven is van plan dat met twintig procent op te trekken om de rekeningen te doen kloppen, maar dat zal de Chinese studenten niet tegenhouden, zegt Emmers. 'Onderwijs is er een belangrijke bron van sociale mobiliteit: ouders hebben er veel voor over.'

Ook het aantal Italiaanse studenten blijft toenemen, naar een totaal van 1.196. Dat is net geen verdubbeling in tien jaar tijd. Professor Stefania Marzo (KU Leuven), betrokken bij het project

Moving Italians, wijst op de impact van de Bachelor of European Studies, waarbij studenten les krijgen aan verschillende universiteiten. Zowel de KU Leuven als de universiteit van Bologna maken daar deel van uit, en dat trekt Italiaanse studenten naar Leuven.

Toch speelt er volgens Marzo ook een breder fenomeen. 'Italiaanse universiteiten stimuleren hun studenten erg hard om naar het buitenland te trekken. Als je er een doctoraat doet met een beurs, moet je bijvoorbeeld minstens zes maanden in het buitenland doorbrengen.'

Dat Italië sinds 2022 een uiterst rechtse premier heeft, speelt volgens Marzo geen al te grote rol. 'De nieuwe migratie van hooggeschoolde Italianen is al ingezet na de financiële crisis van 2008. Er heerst een sterke maatschappelijke aantrekkingskracht om naar het buitenland te trekken. Daarom hoor je ook in Leuven veel Italiaans.'

Veto baseerde zich voor dit artikel voornamelijk op cijfers van 18 november 2025.

ONDERWIJS

30CC
leuven

Boekenclubs, loopclubs ... Tijd voor iets anders!

Sluit je aan bij het gezelschap

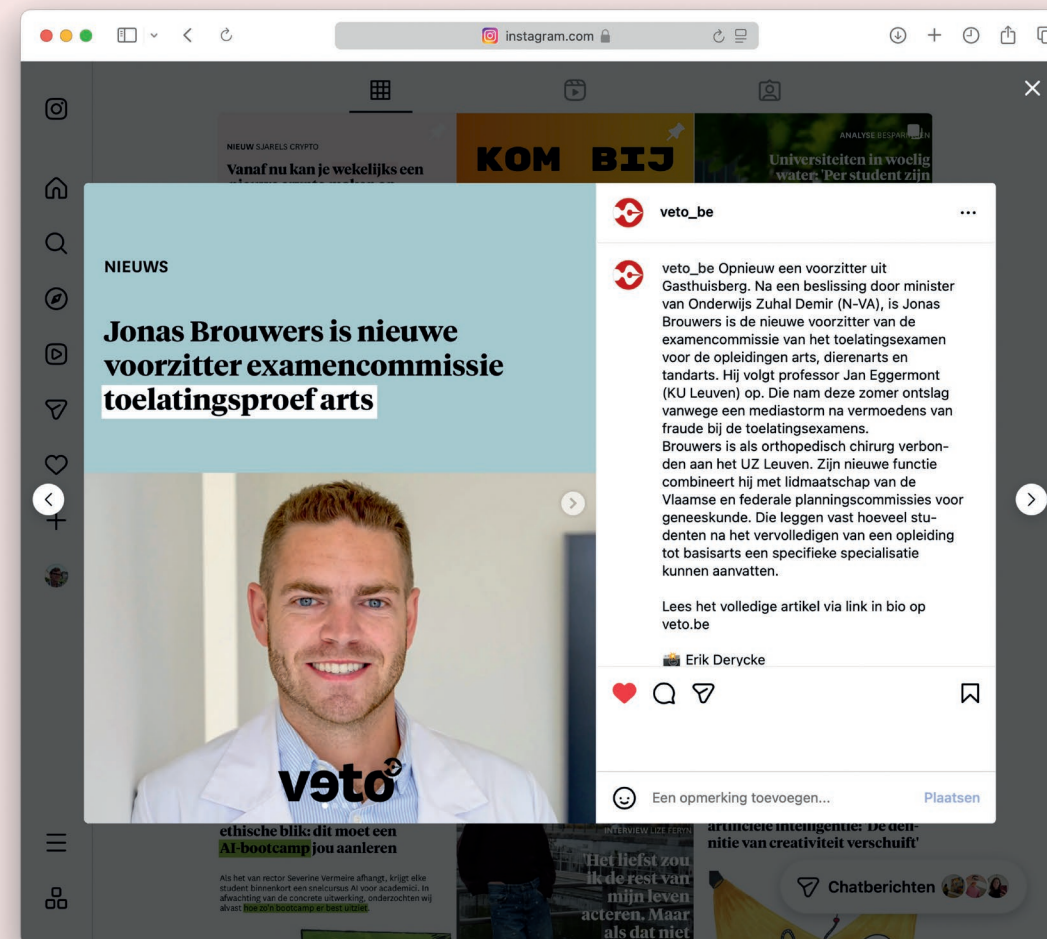
de gezelligste theaterclub voor iedereen van 18 tot 28 jaar

- ➔ ga aan **halve prijs** naar 3 straffe voorstellingen
- ➔ krijg **exclusieve plaatsen** bij uitverkochte shows
- ➔ ontdek een **warme plek met échte ontmoetingen**
- ➔ kom napraten en geniet van **leuke extra's** (meet & greet, etentje ...)

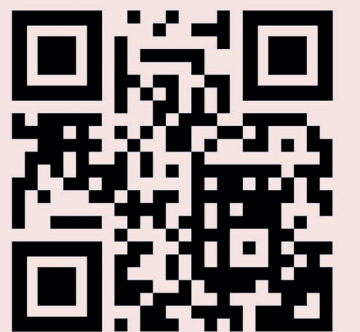
Zin in een avond vol theater en leuke mensen? Check it out!

www.30CC.be/hetgezelschap

f @30CCleuven

Volg Veto op sociale media en neem voorsprong.

Arts Chantal Mathieu: 'Ik wilde absoluut verpleegkundige worden'

Chantal Mathieu wordt onder studenten Geneeskunde gezien als een echte legende, maar vindt ze dat zelf wel? JUTTA HEYLEN

Wanneer we de afdeling binnenwandelen, merken we al snel waar het kantoor van Chantal Mathieu ligt. Versierd met vlaggetjes, eindeloze foto's en tekeningen van haar kleindochter: professor Mathieu houdt niet van saai. In het midden van al die pracht en praal vind je haar grote rode stoel met een strik: 'Iedereen die deze ziet, weet dat dit mijn kantoor is', vertelt ze al lachend.

Of ze een legende is? Daar is ze zelf niet zeker van: 'Ik ben zeker geen legende als je bedoelt dat ik de slimste van de hoop ben. Misschien ben ik wel een legende in de zin dat ik een rolmodel zou zijn voor meisjes of een grote mond heb. Als dat een legende is, dan ben je aan het juiste adres.'

Waarom koos de achttienjarige Chantal Mathieu voor Geneeskunde?

Chantal Mathieu: 'Als kleutertje ging ik graag op pad in de tuin en het bos. Als er daar een dood dier lag, was ik daardoor gefascineerd. Mijn nichtje wilde toen verpleegkundige worden en dan peuterden wij wat rond.'

'De andere reden begint bij mijn grootmoeder, zij was een hand verloren door een ongeval. Ik ging dan meestal mee naar infodagen voor gehandicapten. Ik ben dus opgegroeid in een zorgend systeem.'

'Die combinatie van geïnteresseerd zijn in beestjes en een zorgende opvoeding heeft ervoor gezorgd dat ik eigenlijk absoluut verpleegkundige wilde worden.'

Waarom heeft u dan niet voor verpleegkunde gekozen?

'Ik was nogal een goede leerling, niet de slimste, maar ik had goede punten in de humaniora. Iedereen zei dan ook: "Je kan toch

© Tyl Van Houtte

Geneeskunde studeren.'

'Toen ben ik dus als achttienjarige met een heel klein hartje aan Geneeskunde begonnen. Met een klein hartje, omdat er in de afgelopen vijf of zes jaar niemand van onze humaniora geslaagd was in het eerste jaar.'

'Toen de dieren nog spraken, was het Heilig Hartinstituut in Halle een pure meisjesschool. Daar was bijvoorbeeld geen Latijn-Wiskunde, omdat men dacht dat die richting niet voor meisjes was. Op zes weken tijd hadden wij op de universiteit alle wiskunde gezien die ik ooit in mijn leven geleerd had.'

'Niemand mag kiezen voor het worden van professor'

'Die confrontatie van de universiteit was heel indrukwekkend. Ik zag die mannen rond mij die Latijn-Wiskunde hadden gedaan, zij leerden geen letter voor wiskunde terwijl wij echt moesten roeien. Het was dus een grote verrassing toen we met vier van de vijf in eerste of tweede zit geslaagd waren.'

'Sindsdien werden we ieder jaar uitgenodigd in de humaniora om te komen spreken over Geneeskunde en zijn er steeds meer meisjes gestart. Vandaar dat ik mezelf wel zie als rolmodel voor die meisjes. Ik heb het mij nooit beklagd.'

Wat motiveerde u om te kiezen voor endocrinologie?

'Wanneer je Geneeskunde studeert, moet je op een bepaald moment grote richtingen kiezen. De eerste grote opdeling is die van een snijdende of een niet-snijdende discipline. Na verschillende stages was het voor mij echt duidelijk: ik wil niet snijden.'

'Ten tweede was er de andere grote keuze: kies ik voor pediatrie of inwendige geneeskunde? Ik heb toen eigenaardig genoeg gekozen voor die laatste, maar het was eigenlijk een keuze tegen pediatrie. Ik werkte daar verschrikkelijk graag, maar ik kon niet overweg met de ouders. Ik vond het heel moeilijk dat ouders soms beslissingen namen voor hun kinderen waarvan je denkt: *really?*

'Ik werd uiteindelijk gevraagd om voor maag-darm te kiezen door de toenmalige baas van inwendige geneeskunde, professor Vantrappen. Klinisch interesseerde mij dat wel, maar het onderwerp dat hij voorstelde, maag-darmkanker, minder. Anderzijds had ik een beetje schrik dat ik met kanker wat moeilijker om ging kunnen. Je moet klaar zijn om veel mensen te verliezen en dat kruipt onder je vel.'

'Ondertussen stond ik toevallig op de afdeling van endocrinologie en daar waren ook verhalen die mij enorm hard aanspraken: een jongeman die op 35 een massief infarct kreeg en een andere die blind geworden was door diabetes. Ik ben toen met professor Bouillon beginnen praten, mijn uiteindelijke baas en mentor. Hij vertelde me dat het een domein was dat heel hard ging evolueren met veel immunologisch onderzoek en dus koos ik uiteindelijk voor endocrinologie.'

Later bent u ook professor geworden, hoe is dat gelopen?

'Ik kom soms jonge mensen tegen die zeggen: "Ik wil professor worden." Dat is eigenaardig. Het is geen job. Professor is een titel die je bij het doen van een job krijgt.'

'Als iemand daarentegen zegt dat hij later onderzoek wil gaan doen, daarin wil excelleren en daarna lesgeven aan studenten, dan is dat al wat logischer. Je moet met je hart kiezen wat je wilt doen van 's ochtends tot 's avonds en dan komt die titel later wel. Het is die inhoud die ervoor zorgt dat je fluitend naar je werk komt. In een professor zit automatisch een profiel van onderzoek en van lesgeven. Niemand mag eigenlijk kiezen voor het worden van professor.'

Is er een bepaalde persoon uit uw carrière die eruit springt?

'Twee jonge mannen die ik leerde kennen als assistent bij endocrinologie hebben mijn leven bepaald. Een daarvan kwam uit mijn dorp, hij was in de dertig en had al een massief voorwandinfarct gehad.'

'En dan het tweede verhaal gaat over een man in de twintig. Die mens had als hobby natuurgids. Hij werd extreem slecht opgevolgd en was blind geworden aan één oog. Ze hebben dat oog hier behandeld en hem teruggestuurd met een even slechte opvolging. Hij is teruggekomen op het ogenblik dat hij blind was. En dan denk je: "Wat? Dit kan toch niet!"

'Daarnaast zijn er ook twee mannen die de rest hebben bepaald. Professor Bouillon, die wilde dat ik mijn thesis bij hem schreef, maar die ook het inzicht had dat hij als endocrinoloog mij niet kon begeleiden. Hij heeft dan een andere man, professor Mark Waer (*later rector van de KU Leuven, red.*), erbij gehaald, bij wie ik mijn thesis heb gemaakt. Het zijn dus twee keer twee mannen geweest die eigenlijk bepaald hebben waar mijn leven naartoe is gegaan.'

Welke raad zou u nog geven aan jonge artsen of studenten?

'Ten eerste: weet waarom je het doet. Wees ook leergierig. Ten tweede: hard en veel studeren. *Don't take anything for granted.* Maak er een punt van het goed te willen doen. Niet alleen naar dat examen gaan met de gedachte van "een tien is goed genoeg". Je moet het willen verstaan en goed doen. Wat studenten zich niet realiseren, is hoe droevig een slecht examen de prof maakt. Ik ben fysiek niet goed van een blaadje met zeven zinnen die op niks trekken, dan denk ik: "En jij wilt dokter worden?"

'Als je voor geneeskunde kiest, word je meestal arts. Als je dan niet weet wat bepaalde ziektebeelden zijn binnen endocrinologie, dan is dat respectloos tegenover de mensen die je later zal behandelen. Dan word je een van die dokters die zever verkoopt en zegt dat azijn drinken diabetes zal genezen. Ik vind dat dat hetzelfde is als je iets anders studeert: zelfs als je garagist wordt, moet je wel het juiste vijsje kiezen. Wat je ook doet, ga dat goed doen.' 🤝

De Legende

Er komt een moment waarop je reputatie zich gestaag en genadeloos verspreidt en zich aan je vast beitel. Dat is het moment waarop je een legende wordt. In deze reeks voelen we verschillende befaamde professoren aan de tand. Wie zijn ze? Wat doen ze? En wat drijft hen?

Mediabedrijven willen dat jij terug de krant leest, en dat mag wat kosten

De krantenlezer sterft langzaam maar zeker uit. Daar willen de mediabedrijven iets aan doen: de student terug de krant laten lezen. Dus bieden zowel Mediahuis als DPG Media je een gratis abonnement aan. 'Ze moeten terug van nul beginnen.' ELIAS FRET

1. Wat bieden de mediabedrijven jou aan?

Het was DPG Media dat als eerste stuntte met een gratis aanbod voor studenten. Voor studenten tot 25 jaar oud biedt het een gratis krantenabonnement aan voor *De Morgen* of *Het Laatste Nieuws*, als je inlogt via je KU Leuven-account. Na een jaar wordt gecontroleerd of je nog student bent. Ook in Nederland werd die formule uitgerold.

'We wisten dat de betaalmuur een blokade vormt', zegt Remy Amkreutz, hoofdredacteur van *De Morgen*. 'Het wegnemen daarvan vind ik heel positief: het is een barrière minder om kwaliteitsjournalistiek te verkennen.'

Dus volgde Mediahuis amper een week later met haar eigen aanbod. 'Plots leek één euro wel heel veel', zegt Liesbeth Van Impe, hoofdredacteur van het *Nieuwsblad*. 'Als je grootste concurrent een stuntactie doet, kan je niet bij de pakken blijven zitten. We wilden vermijden dat het enige argument om voor de formule van DPG Media te kiezen zou zijn omdat het gratis is, en dat van Mediahuis niet.'

Het bedrijf had al langer een voordelig studentenabonnement, daarvan zijn nu de eerste zes maanden gratis. Daarna krijgen studenten een aanbod voor een betalende formule – als je je opgeeft voor het einde van dit jaar. Wel geldt het abonnement voor alle jongeren tot 26 jaar.

2. Waarom bieden ze je een gratis abonnement aan?

Het is een nobele missie, benadrukt professor Jonathan Hendrickx. Hij is verbonden aan de Universiteit van Kopenhagen en volgt de media-industrie van dichtbij. 'Maar dit dient vooral om jongeren een relatie te

laten opbouwen met hun nieuwsmerk. Dat is niet meer zo vanzelfsprekend als dertig jaar geleden.'

Want de krantenlezer sterft eenvoudigweg langzaam maar zeker uit. Uit een analyse van Hendrickx blijkt dat het aandeel jongeren dat een Vlaamse krant leest tussen 2017 en 2024 met maar liefst dertig procent daalde.

nieuwe manieren vinden om hen te tonen dat we relevante inhoud aanbieden.'

Het draait erom om bij jongeren de gewoonte te kweken om de krant te lezen, zeggen experts. 'Een krant zit zo ingebakken in je ochtendritueel', zegt Baldwin Van Gorp, professor journalistiek aan de KU Leuven. 'Als je ervoor kan zorgen dat de krant onderdeel wordt van het ochtendritueel van

'Het kan geen kwaad om af en toe onze muur open te zetten en te zeggen: "Kom maar eens kijken"'

— Liesbeth Van Impe, hoofdredacteur Nieuwsblad

'Dit is de eerste generatie die niet meer met een krant aan de ontbijttafel zit', zegt Hendrickx. 'De mediabedrijven moeten daarom van nul beginnen en uitleggen waarom het nuttig en belangrijk kan zijn om de krant te lezen. Ik snap de verpakking natuurlijk, maar het welvaren van hun eigen nieuwstitel staat op het spel.'

Dat erkent Van Impe. 'Op een bepaald moment beginnen jongeren de krant te lezen, en moeten we ons daartussen wringen. Vaak kies je een krant wanneer je je gaat settelen. Vandaag is die kwestie nog prangerend: er is heel veel concurrentie in de strijd om de aandacht van jongeren.'

'Ik zou het zeer ongezond vinden om studenten volledig over te laten aan de grillen van sociale media', zegt Amkreutz. 'Daar loeren heel wat gevaren wat betreft fake news en complottheorieën. Dat zijn allemaal zaken waarin wij als krant een tegengewicht kunnen bieden.'

'Je wil dat ze geleidelijk aan zien: als ik me goed wil informeren, heb ik een klassieke krant nodig', zegt Van Impe. 'En als die thuis uit beeld verdwijnt, moeten wij

jongeren, ben je binnen.'

Niet elke student zal bij het aflopen van zijn gratis abonnement ingaan op een betalend alternatief, weet Van Gorp ook. 'Maar als er zelfs maar twintig procent op ingaat, is het het waard om een gratis abonnement aan te bieden. Daar rekenen de mediabedrijven op: ze wrijven nu al in hun handen.'

3. Sturen de kranten een slecht signaal door journalistiek gratis te maken?

'Ik dacht dat we net weg waren van het signaal dat journalistiek gratis is', zucht Van Impe. 'Het besef is bij veel mensen groter geworden dat journalistiek op lange termijn duurzaam is, en dat je lezers nodig hebt die bereid zijn om te betalen. De filosofie was bij ons heel sterk aanwezig om ons aanbod voor jongeren niet gratis te maken. Dat zou anders op termijn onze toekomst als krant kunnen ondermijnen.'

'Ik denk niet dat het een fout signaal is', zegt Amkreutz. 'Ik denk dat je de waarde perfect kunt bewijzen door even te la-

ten proeven van ons aanbod.' Studenten zien immers vaak het nut niet in van zo'n krantenabonnement, zegt Van Gorp. Velen hebben genoeg aan het basisnieuws van VRT NWS, merkt hij op in zijn lessen journalistiek.

'Daarom moet je hen tonen dat er een alternatief is waar je voor kan betalen, met analyses en diepgang', zegt Van Gorp. 'Tenzij hun ouders dat betalen, steken jongeren anders dat geld voor een abonnement liever in eigen zak.'

'Als er een prijsgevoelig publiek is, zijn het wel jongeren', zegt Van Impe. 'We zijn ons ervan bewust dat het geen evidentie is om voor journalistiek te betalen. Ik besef goed dat jonge gasten bij het maken van hun budget eerder nadenken over hoeveel pintjes ze nog kunnen betalen. Als je jong bent, verlagen we de drempel. In essentie is onze strategie niet veranderd.'

'We gaan het niet oplossen door onze inhoud gratis weg te geven, maar dit is een goede kennismaking', zegt Van Impe. 'Nu gaan ze vaak nog voorbij aan de artikelen achter de betaalmuur. Het kan geen kwaad om af en toe onze muur open te zetten en te zeggen: "Kom maar eens kijken." Daar hebben we genoeg zelfvertrouwen voor.'

4. Hoe kunnen kranten dan hun jonge lezerspubliek vasthouden?

Is een gratis abonnement aanbieden wel genoeg, vraagt Hendrickx zich af. Het nieuwsaanbod van kranten is immers niet per se afgesteld op de interesses of noden van jonge lezers. 'In een nieuwsapp krijgt iedereen hetzelfde te zien, of je nu twintig of zeventig jaar oud bent. Dat is niet ideaal. Het kan de moeite waard zijn om artikelen met verschillende versies te maken, en artikelen ook van een audiovisuele kant te voorzien.'

'Ik ben ervan overtuigd dat jongeren de waarde zullen inzien van ons nieuwsaanbod', zegt Amkreutz. 'We zullen inzetten op vertelvormen die voor hen aantrekkelijk zijn, zoals *vertical video*, longreads en audio. 'We focussen ook op thema's waar jongeren mee bezig zijn, van festivals en studeren tot de impact van AI op onze samenleving.'

De sleutel om als medium succesvol te verjongen, is een duidelijk profiel, zegt Hendrickx. 'Na de verzuiling gingen alle kranten op dezelfde lezer mikken, en schreven een beetje eenheidsworst. Nieuwsmerken die in dit tijdperk meer expliciete standpunten durven innemen en voor iets staan, hebben een streepje voor.'

Kranten als *De Tijd* en *De Morgen* doen het op dat vlak goed en hebben een duidelijk afgebakend profiel. Die laatste krant pakt de laatste tijd bijvoorbeeld uit met een uitgesproken progressief imago.

'Bij hen zie je duidelijk dat ze niet voor iedereen schrijven, maar mikken op een bepaald segment van de bevolking', zegt Hendrickx. 'Het is waardevol om af te wijken van de grootste gemene deler. Als je dan succesvol bent binnen je doelgroep, ben je vertrokken. Ik verwacht de volgende jaren daarom nog meer profileringsoefeningen.'

Een nieuwsmerk moet het *appeal* hebben van een YouTuber, zegt Hendrickx. 'Jongeren moeten het kennen, het moet bij hen iets oproepen, en ze moeten weten wat ze kunnen verwachten. De vraag is hoe kranten hun nieuwsmerk op die manier kunnen voorstellen, en dat op een journalistiek verantwoorde manier.'

Van Impe is allergisch aan het idee van nieuwsinhoud speciaal op maat van jongeren. 'We moeten geen jongerenhoekje maken. Jongeren zijn allergisch voor de gedachte dat we onze inhoud makkelijker zouden proberen maken voor hen. Maar dat is het voordeel van een populaire krant: het is steeds onze oefening geweest om toegankelijk en helder te zijn. Wij zijn altijd al bezig geweest met hoe we een verhaal best opschrijven of visueel voorstellen.' 🗞

© Femke Van Crombrugge

Jonge mantelzorgers in het hoger onderwijs: 'Je voelt je uitgesloten en anders'

Jonge mantelzorgers voelen zich vaak onzichtbaar en onbegrepen. Een nieuw statuut zou daarbij kunnen helpen. 'Zeker in academische context lijkt het alsof je minder competent of ambitieus bent.' JUTTA HEYLEN

Als ik op bezoek ga, studeer ik meestal in de voormiddag. Naar haar toe gaan is dan wel een namiddagactiviteit', vertelt Birgit Capenberghs. Ze is een masterstudente Criminologie en zorgt voor haar mama sinds ze het zich kan herinneren. 'Het is veel energie geven en weinig krijgen. Je doet het uiteindelijk echt uit liefde.'

Haar mama is rolstoelgebonden en blind, daarom woont ze nu in een voorziening. 'In het algemeen mis ik toch soms een moederfiguur', vertelt Birgit. 'In je jonge jaren moet je jezelf leren kennen. Iedereen heeft dan nood aan bevestiging, maar door de onzichtbaarheid die ik ervaar als jonge mantelzorger blijft dat vaak afwezig.'

Academische context

Jonge mantelzorgers zijn jongeren onder de 25 jaar die zorgen voor iemand in hun omgeving met een chronische ziekte, beperking, mentale problemen of een verslaving. Uit cijfers van ZoJong, een organisatie voor en door jonge mantelzorgers, blijkt dat een op vijf studenten in het hoger onderwijs hun studies combineert met de zorg voor iemand in hun omgeving.

'Nu beschouw ik het mantelzorger zijn als een sterkte en iets waar ik trots op ben, maar ik denk dat veel mensen het nog zien als zwakte. Zeker in academische context lijkt het alsof je minder competent of ambitieus bent', vertelt Birgit wanneer ze praat over het begrip aan de KU Leuven voor haar situatie.

'Iets wat ik voor mezelf deed als ontspanning was studeren, dat was me-time. Andere mensen die zich daar niet in vinden, hebben het lastig. Je krijgt geen begrip vanuit onderwijsdiensten.' Lesopnames ontbreken ook vaak bij Birgit, wat het studeren bemoeilijkt. 'Die opnames hangen echt af van de goodwill van de prof. Als hij de les

niet wil opnemen, heb je geen recht op les. Ik vind niet dat dat gelijke onderwijskansen zijn.'

Afwezigheid statuut

Aan de KU Leuven bestaan er vele statuten: zo heb je bijvoorbeeld het statuut voor topsporters, jongeren met een functiebeperking of werkstudenten. Helaas ontbreekt hier het statuut voor jonge mantelzorgers. In tegenstelling tot de KU Leuven heeft UCLL wel een statuut student-mantelzor-

ger. Dit jaar zijn er 35 studenten die daar gebruik van maken. Vorig jaar waren dat er nog 48.

Birgit kreeg tijdens haar studies slechts één keer bijzondere omstandigheden toegewezen, toen haar mama in het ziekenhuis werd opgenomen. Daarbij moest ze bewijs hiervan leveren in de vorm van het hospitalisatieattest.

Voor de rest van haar studententijd kreeg ze geen statuut als mantelzorger. 'Het is toch niet normaal dat er altijd iets acuut moet zijn om begrip te krijgen. Je werkt doorheen

Studente Falke: 'Er zijn veel mantelzorgers, maar we zijn vaak onzichtbaar.'

© Sabine Mosman

het jaar ook keihard, maar dat wordt vaak niet serieus genomen', vertelt ze.

Falke Cels, een student Geneeskunde aan de KU Leuven, zit met hetzelfde probleem. 'Studeren kan je echt niet altijd *on hold* zetten, terwijl dat wel moet als je mantelzorger bent. Zelfs als je er niet fysiek moet zijn om te zorgen, stopt het piekeren niet.'

Naast alle kopzorgen, voelt Falke zich als jonge mantelzorger vaak eenzaam en geïsoleerd. 'Er zijn veel mantelzorgers maar we zijn vaak onzichtbaar.' Volgens haar zou het dus al veel doen moest de universiteit hen erkennen via een statuut.

'Het is een proces van continu rouwen'

— Birgit Capenberghs, studente Criminologie

Die zorgen leidden er dan ook toe dat Falke haar opleiding stopte voor een jaar. 'Het begrip binnen de KU Leuven is heel minimaal. Ik heb wel het geluk dat ik een statuut functiebeperking heb voor mijn ADD. Omwille van die concentratiestoornis krijg ik meer tijd bij het invullen van examens. Los daarvan is die extra tijd een zeer grote hulp om tussen alle kopzorgen over thuis, ook de geziene leerstof op te roepen en het examen te maken. Daarom denk ik dat zo'n statuut ook voor mantelzorgers welkom zou zijn.'

'Als ze iets willen doen op korte termijn, kunnen ze bijvoorbeeld ontmoetingsmomenten organiseren', vertelt Birgit. 'Ik was echt verbaasd toen ik voor de eerste keer naar zo'n moment ging van ZoJong. Ik kon daar op vijf minuten zo'n diep gesprek voeren, terwijl dat niet zo makkelijk is in normale context. Je voelt je heel snel verbonden met andere jonge mantelzorgers. Buitenstaanders hebben vaak vooroordelen, terwijl die mensen daar echt snappen in welke tweestrijd je zit.'

Onzichtbaar

Mensen begrijpen daarnaast meestal niet wat mantelzorg inhoudt. 'Het zijn soms ook kleine dingen, zoals het huishouden. Mama moet elke drie weken immuuntherapie volgen en dan moet ik wassen, strijken en eten maken. Dat zijn stomme dingen die dan ineens op je af komen. Mensen kunnen zich dat soms niet voorstellen, of ze beseffen niet hoeveel tijd dat kan vragen', vertelt Falke. 'In principe is het allemaal wel bespreekbaar maar het wordt nooit besproken.'

'Ik ken ook heel weinig mensen in de richting omdat ik er bijna nooit was', betreurt ze. 'Ik heb me wel een tijdje geïsoleerd ge-

Studente Birgit: 'Het is bespreekbaar maar het wordt nooit besproken.'

© Sabine Mosman

voeld want je merkt dat als je er een periode niet bent, je voor een deel uit de groep valt, ook al is dat niet expres.'

Birgit is het daar volledig mee eens: 'Het is vaak lastig en soms vind je makkelijker verbinding met een vijftigjarige moeder die voor haar kinderen zorgt. Aan de andere kant wil je dan wel echt met leeftijdsgenoten kunnen praten over wereldreizen en je jong en zorgeloos voelen.'

'Het piekeren stopt niet'

— Falke Cels, studente Geneeskunde

'Iemand zei me ooit dat normale studenten zich zorgen maken over waar ze hun frietjes gaan halen. Dat is confronterend. Ik ben nooit uitgegaan in Leuven zoals "normale" studenten. Ik heb een groot verantwoordelijkheidsgevoel. Moest er iets gebeuren met mama wil ik er voor haar zijn. Het is lastig om dan aansluiting te krijgen. Je voelt je uitgesloten en anders, terwijl dat niet zo moet zijn', voegt ze daaraan toe.

'Iedere situatie in mantelzorg is anders', vertelt Birgit nog. 'Naast praktische zorgtaken is het voor mij een proces van continu rouwen. De medische toestand van mijn mama gaat achteruit en je verliest telkens een stukje meer.'

Als mantelzorger krijgt ze vaak te horen: 'Als er iets is, laat je maar iets weten!' Terwijl het volgens haar echt veel kan betekenen als iemand actief iets doet zoals bijvoorbeeld lesnotities delen. 'Neem eens de tijd om te vragen hoe het echt met hen gaat. Het doet veel om gezien te worden', voegt ze toe.

Graag geeft ze wel nog een stukje advies mee voor andere jonge mantelzorgers. 'Ik denk dat het goed is om hulp te vragen, ook al is er nog veel onbegrip. Zoek de begeleider op waar je je gehoord voelt, niet per se diegene die je toegewezen wordt op basis van achternaam.' ☺

Stuvo kon niet tijdig ingaan op de vraag van Veto om een reactie te geven.

Zij keerden terug naar de aula: 'Noem me gerust de klasmama'

Misschien zitten ze ook in jouw aula: gepensioneerden of mensen uit het werkveld die hun professionele carrière inruilen voor een studie in het hoger onderwijs. Drie van hen vertellen hun verhaal. ARTHUR VITS, PIETERJAN DOUCHY

Levenslang leren is hip: het aantal studenten op leeftijd aan de KU Leuven blijft toenemen. Waar in 2015 al 184 studenten boven de zestig jaar een opleiding aan de universiteit volgden, gaat het dit jaar om 303 studenten. Het aantal dertigplussers steeg in tien jaar van 4.690 naar 6.729.

Bij de studenten boven de dertig jaar aan de UCLL-hogeschool, die in totaal minder inschrijvingen telt dan de KU Leuven, is de stijging nog opvallender. Op tien jaar tijd steeg dat van 513 naar 2.192.

Het gaat voor alle duidelijkheid niet enkel over bachelors of masters: dertigplussers kiezen ook voor doctoraten, postgraduatoren of microcredentials. Misschien zit er ook eentje in jouw aula. Wij spraken met Rik (61), Greet (45) en Juan (66).

Rik (61): 'Het is alsof je elke dag naar de film gaat'

Meer dan veertig jaar geleden was Rik Geubels al eens student. In 1981 startte hij een opleiding in de klassieke filologie, om het Latijn en Grieks te doorgronden. 'Dat was echt een andere tijd, zonder PowerPoints of computers. Er werd toen nog veel op het bord geschreven.'

'Maar ik was nog niet volwassen genoeg en toonde te weinig inzet', vertelt Rik. Hij stopte met studeren en zocht een baan. Vijftien jaar lang werkte hij in Brussel voor een ministerie, om vervolgens trouw bij de spoorwegen aan de slag te gaan, tot zijn pensioen in 2023.

Momenteel is het behalen van een masterdiploma voor hem niet aan de orde. 'Mijn focus ligt op de examens van januari, dan ga ik mijn keuze evalueren', vertelt hij. 'Als die goed meevallen, ga ik voort en doe ik hetzelfde in het tweede semester.'

De combinatie tussen het studeren en zijn sociale leven vraagt wel wat puzzelwerk. Naar jaarlijkse traditie gaat hij begin november op vakantie. 'Dit jaar stond een vierdaagse citytrip naar Madrid op de planning, maar dat zijn natuurlijk vier dagen waarop je zeer weinig kunt studeren.' Vlak na die reis had hij een proefexamen. 'Tijdens de vlucht heb ik nog snel een samenvatting op mijn smartphone doorgenomen.'

Een goede tijdsindeling is voor Rik erg belangrijk. 'Na de hoorcolleges is na-verwerking heel belangrijk en tijdens het semester komt het erop neer om bij de les te blijven', zegt hij. 'Ook voor mij vergt een universitaire opleiding heel wat discipline.'

'Ook voor mij vergt een universitaire opleiding heel wat discipline'

Om zijn weekdagen zinvol te vullen, schreef hij zich in voor de opleiding Geschiedenis. 'De lessen zijn erg veelzijdig. Een college over de middeleeuwen, dat is zoals een goede film.' Naar de verschillende papers kijkt hij wat op. 'Daar is het de bedoeling dat je als student zelf aan de slag gaat, en dat maakt het wel wat moeilijker.'

ONDERWIJS

Greet (45): 'Verpleegkundige is de mooiste job van de wereld'

Even zijn we bezorgd dat het te rommelig is, wanneer we Greet Verbruggen (45) op onze redactie verwelkomen.' Geen probleem, ik heb thuis twee tieners rondlopen', vertelt ze. Bij haar medestudenten staat ze bekend als de 'mama van de klas', vernemen we uit goede bron. 'Als al hun broeken vuil zijn en die gewassen moeten worden, zou ik dat met plezier doen.'

In september startte ze aan de opleiding Verpleegkunde aan de UCLL. Ze kan daarvoor rekenen op financiële steun van het project 'Kies voor de Zorg', dat het de beroepsbevolking naar de schoolbanken wil trekken om de tekorten in de zorgsector aan te pakken. 'Ik koos voor deze opleiding vanuit een verantwoordelijkheidsgevoel om daar iets aan te doen', zegt Greet.

'Mensen die nu achttien zijn, lijken volwassener dan toen ik dat zelf was'

Jarenlang werkte ze in de industrie van de dienstcheques, nadat ze in 2001 haar opleiding in het communicatiebeheer had

afgewerkt. 'Toen al wilde ik verpleegkundige worden, maar was de situatie omgekeerd: er waren te veel mensen met dat diploma.'

De lessen van vandaag zien er volgens Greet alvast anders uit dan vroeger. 'Wij hadden destijds vooral hoorcolleges. Nu wordt er veel sneller ingespeeld op het toepassen van de leerstof. En als ik eerlijk mag zijn: ik ga ondertussen trouwer naar de les dan twintig jaar geleden.'

Tijdens lessen met de gehele richting zit ze stevast vooraan met de andere 'oudjes' van de aula. 'We hebben zelfs een WhatsAppgroepje', lacht ze. Tijdens praktijklessen in kleinere groep komt haar rol als klasmama wel naar boven. 'Maar ik denk dat de mensen die nu achttien zijn, volwassener zijn dan toen ik dat zelf was. Iedereen is erg plichtsbewust.'

Ondertussen heeft Greet de kriebel van de opleiding volledig te pakken. 'Ik begrijp volledig waarom verpleegkundigen zeggen dat ze de mooiste job van de wereld hebben. Er komt veel bij kijken, maar ik hoop dat ik binnen vier jaar echt als verpleegkundige aan de slag kan.'

Juan (66): 'Vroeger was het studentenleven veel politieker'

Met enige trots toont Juan Ronco Zapatero ons zijn oude studentenkaart, wanneer we hem opzoeken in het centrum van Leuven. Van 1977 tot 1980 studeerde hij Economie aan de KU Leuven. Sinds vorig academiejaar is hij begonnen aan een master in de Politieke Wetenschappen.

Na een loopbaan van 32 jaar bij de Europese Commissie sluit die opleiding naadloos aan bij zijn ervaring en interesses, vertelt hij. Nu hij op pensioen is, heeft hij tijd om die kennis in de aula uit te diepen. 'Anders zou ik me toch maar vervelen', lacht hij.

'Tijdens mijn carrière had ik steeds een puzzel over Europa in mijn hoofd. Nu vallen al die puzzelstukjes in elkaar. Bij de Europese Commissie is je werk soms zo specifiek, dat je een tunnelvisie ontwikkelt. Intellectueel is het daarom zeer boeiend om mijn vorige job te zien door de lens van de Politieke Wetenschappen', legt hij uit.

In zijn omgeving ontving Juan verdeelde

reacties over zijn keuze om zijn pensioen in te vullen als student. 'Veel oud-collega's van me zouden willen reizen en genieten van het leven, maar anderen vinden het juist een interessante bezigheid. Veel mensen die hun pensioenleeftijd naderen, weten ook nog niet hoe ze hun tijd dan moeten invullen.'

Daar heeft Juan alvast geen last van, want zijn dagen zijn rijkelijk gevuld met studiewerk. Dit jaar werkt hij aan zijn masterthesis en daarnaast moet hij voor sommige seminars papers schrijven. 'Ook dat komt er allemaal bij kijken.' Naast het studeren maakt hij graag tijd voor sport. 'In mijn vrije tijd ga ik graag eens een rondje fietsen.'

Ook Juan erkent dat er veel veranderd is tegenover zijn eerste studententijd. Zo is de universiteit volgens hem erg zakelijk geworden. 'Vroeger was het studentenleven veel meer gepolitiseerd. Er waren veel meer betogingen door de sociale spanningen van toen. Maar tijden veranderen.' ☺

ONDERWIJS

Algoritme van 250 miljard dollar krijgt ereplaat in Arenbergkasteel

Het Rijndael-algoritme krijgt 25 jaar na invoering een IEEE-Milestoneplaat in het Arenbergkasteel. De twee bedenkers van het encryptiealgoritme reflecteren over hun uitvinding. 'Ik dacht dat het gewoon een *killer idea* was.' PIETER-JAN BOSSUYT, ANTONIE SCHOOF

In 1997 schreef het National Institute of Standards and Technology (NIST), de Amerikaanse overheidsdienst die instaat voor metingen en normen zoals de atoomklokken, een wedstrijd uit voor de selectie van een nieuw algoritme voor de beveiliging van data, een zogenoemde encryptiestandaard. De toenmalige Data Encryption Standard (DES) was te gevoelig voor aanvallen van cybercriminelen.

Vincent Rijmen en Joan Daemen, toen doctoraatsstudenten aan de KU Leuven, dienden een voorstel in. Na meerdere rondes werd hun inzending met de naam Rijndael gekozen als winnaar tussen inzendingen van gigantische bedrijven als IBM. Een deel van hun Rijndael-algoritme werd vervolgens de nieuwe Advanced Encryption Standard (AES), dat vandaag nog steeds het merendeel van onze digitale data veilig stelt.

Vijftientig jaar later erkent het Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE), de grootste technische professionele vereniging ter wereld, de prestatie van Rijmen en Daemen door middel van een gedenksteen in het Arenbergkasteel. Een unieke kans om met de twee uitvinders van het algoritme te reflecteren over vijftientig jaar Rijndael.

Kunnen jullie even kort uitleggen wat Rijndael en AES zijn?

Vincent Rijmen: 'Het is een methode om informatie te beveiligen. Je kan er boodschappen mee omzetten in codewoorden op een manier die alleen omkeerbaar is voor iemand die het paswoord kent.'

'Je kent het misschien uit spionnenfilms: mensen die rondlopen met een boekje vol geheime codes. Ze kunnen daarin vinden hoe ze elk blok van vijf letters moeten vervangen door een ander blok.'

'Dat proces kun je elektronisch maken. Maar niet alle blokken komen even vaak voor in lange teksten, omdat bepaalde reek-

sen letters vaker voorkomen dan andere. Als iemand die codes dan analyseert, kan die ze breken.'

'De oplossing voor dat probleem is de codeblokken groter maken. Theoretisch is het dan veilig, maar in de praktijk zit je dan met grote geheime tabellen die net heel onpraktisch zijn. Cryptografen bedachten vervolgens het idee om gebruik te maken

van een wiskundige functie die de elementen van die tabellen berekent. Dan moet je alleen die functie opslaan.'

'Het idee van die functie noemen ze een blokcijfer. Rijndael is zo'n blokcijfer. In de praktijk wordt ons algoritme overal gebruikt waar informatie geheim moet worden gehouden. Dat gaat dan over telefoons, bankkaarten en het internet bijvoorbeeld.'

Joan Daemen (links) en Vincent Rijmen (rechts).

© Sabine Mosman

Het NIST schatte het economisch voordeel van AES op minstens 250 miljard dollar. Wat voelen jullie daarbij?

Rijmen: 'Het NIST is natuurlijk niet objectief. Ze moeten hun eigen bestaan kunnen motiveren (*lacht*). Ikzelf denk dat het allemaal wat overdreven is. Zoiets valt gewoon niet te becijferen. Maar het is wel leuk om te weten dat iedereen die je tegenkomt in aanraking komt met onze uitvinding.'

'In de praktijk wordt ons algoritme overal gebruikt waar informatie geheim gehouden moet worden'

— Vincent Rijmen, professor
Toegepaste Algebra (KU Leuven)

Hielden jullie zelf financieel iets over aan de uitvinding?

Joan Daemen: 'Nee, we hebben alle rechten moeten afstaan. Maar het was nooit onze bedoeling om financieel gewin uit Rijndael te halen. Zonder AES was ik echter nu geen professor aan de Radboud Universiteit. Vincent was misschien alsnog professor geworden, maar misschien ook niet. Het heeft alleszins geholpen.'

Neem ons mee terug naar het ontstaan van Rijndael. Hoe begon dit project?

Daemen: 'Na het aflopen van mijn doctoraat had ik een job. Ik had echter het gevoel dat ik op een goed idee zat. Door mijn werk had ik niet de tijd om het uit te werken. Daarom contacteerde ik Vincent, die wel nog wat tijd had. Samen zijn we dan begonnen aan Rijndael.'

Rijmen: 'Dit alles gebeurde nog voor er sprake was van een competitie.'

Daemen: 'Klopt. Ik dacht dat het gewoon een *killer idea* was. Toen er plots sprake was van een competitie, hadden we door puur toeval al een gigantische voorsprong. Alle andere deelnemers moesten nog beginnen, maar wij hadden eigenlijk al aan veel van de vereisten voldaan.'

Hoe was de ontvangst van jullie uitvinding in het buitenland?

Rijmen: 'Dat was vrij dubbel. Iedereen was wel onder de indruk van het verhaal achter twee Belgen die een gigantisch IT-bedrijf als IBM verslagen hadden. Iedereen wilde ons eens zien. Maar het effectief in gebruik nemen van Rijndael als nieuwe encryptiestandaard riep wel jarenlang vragen op over de veiligheid en de kosten van die omschakeling.'

'Er werd aanvankelijk ook vanuit Europa

een competitie opgestart om een Europese encryptiestandaard te kiezen. In Amerika vielen ze toen van hun stoel. Ze kregen daar een draai om hun oren omdat ze een niet-Amerikaans algoritme geselecteerd hadden. En vervolgens gingen de Europeanen nog eens niet akkoord met de selectie van een Europees algoritme. Toen er op korte termijn geen werkende aanval gevonden werd, zijn ze het ook echt beginnen gebruiken.'

Daemen: 'Een paar keer was er wel een soort van paniek. Dan werd er een aanval gevonden, maar bleek die later niet te werken.'

Spannend wel.

Daemen: 'Een beetje. Maar aangezien we er geen geld aan verdienden, droegen we er ook geen verantwoordelijkheid voor. We hadden ons best gedaan bij het ontwikkelen van Rijndael, maar als de code gebroken zou worden, dan had ik dat niet meteen als iets schokkends ervaren. Als iemand het had gebroken, dan was dat zo. Maar dat is nooit gebeurd.'

Zou dat nog kunnen gebeuren?

Rijmen: 'Ik denk niet dat er momenteel veel mensen aan het proberen zijn om het te breken. Als je AES wil breken, moet je daar je hele doctoraat aan wijden en heb je de kans dat het mislukt. Niemand doet dat nog, want dan moet je als universiteit achteraf zeggen: "Deze student heeft vier jaar ergens over nagedacht, maar er is niets uitgekomen". Dat past niet meer in de tijd-geest.'

Is de KU Leuven de ideale plek om aan cryptografie te doen?

Rijmen: 'Er was een buitenlandse onderzoeker die ons vertelde dat België de ideale plek is om aan cryptografie te doen, omdat iedereen hier foefelt met de belastingen en dus geheimen heeft.' (*lacht*)

'Het departement Elektrotechniek (ESAT)

heeft het voordeel dat het veel toegepast onderzoek doet. Dat onderzoek brengt geld op, waardoor er een tolerantie is voor nieuwsgierigheidsgedreven onderzoek. Al moet je niet beginnen denken dat ESAT geld te veel heeft.' (*lacht*)

Encryptie is de laatste tijd veel in het nieuws, omdat de Europese Unie het veelbesproken *chat control*-wetsvoorstel wil invoeren. Hoe kijken jullie naar die discussie?

Daemen: 'Het doel van dat wetsvoorstel is goed, maar de manier waarop is *overkill*. Het is een soort afweging tussen beveiliging en privacy. Als je iedereen alles laat versleutelen, probeer dan maar eens een crimineel te vangen. De oplossing is om te werken met een vertrouwde partij die de communicatie kan inkijken.'

'Maar wie ga je vertrouwen en wie heeft de macht? Figuren als Trump en big tech hebben momenteel de macht. Wil je hen de mogelijkheid geven om alle communicatie in te kijken? Ik wil dat niet.'

Professor Rijmen, u geeft al jaren algebra aan de eerstejaars Ingenieurswetenschappen. Staat u nog steeds met plezier voor de aula?

Rijmen: 'Ik kijk er elk jaar weer naar uit om te beginnen met het lesgeven. Al ben ik op het einde van het semester dan ook wel blij dat het gedaan is. Zeker als ik de examens heb verbeterd, denk ik soms: "Vincent, waar heb je nu weer vijf maanden tijd ingestoken?" Zeker als ik zie dat sommige studenten nog geen stelsel kunnen oplossen. Maar in het algemeen is het heel motiverend om voor de aula te staan.'

Daemen: 'Ik ben jaloers op Vincent omdat hij nog steeds algebra geeft aan de eerstejaarsstudenten. Ik zou dat ook wel willen doen. Vroeger ben ik nog assistent geweest bij dat vak, maar dat is al heel lang geleden.' (*lacht*) ☞

Chiplabo imec krijgt nieuwe CEO: 'Na 41 jaar hebben we eindelijk de killerapplicatie gevonden'

Met **Patrick Vandenameele** zal er opnieuw een KU Leuven-alumnus aan het hoofd staan van imec. Nadat hij er zijn doctoraatsonderzoek afrondde, reisde hij de wereld rond om start-ups op te richten. Hij terug naar zijn oude liefde en staat er vanaf april 2026 aan het roer. ELIAS DEZITTERE, PIETER-JAN BOSSUYT

We spreken Patrick Vandenameele op de vijftiende verdieping van de imec-toren. De muur is van glas, het uitzicht royaal. Het is duidelijk: 41 jaar na zijn oprichting is imec Leuven ontgroeid. Het onderzoekscentrum brengt het kruid van de chipindustrie samen onder één dak.

Dat zorgt voor vruchtbare kruisbestuiving, maar brengt ook spionagerisico's met zich mee. 'Het is niet de bedoeling dat hier informatie lekt naar een van de concurrenten', zegt CEO-elect Patrick Vandenameele. Losse papieren zal je hier dan ook niet zomaar zien rondslingeren op de bureaus.

De transistoren die het onderzoekt, zijn veel kleiner dan de zandkorrels waaruit ze gemaakt zijn, maar de ambities van imec zijn groot. Het onderzoekscentrum profileert zich als chiplabo van de wereld. 106 nationaliteiten werken er, maar toch is de CEO-elect opnieuw een KU Leuven-alumnus – net als zijn drie voorgangers.

Of dat een bewuste keuze is? 'Absoluut niet', zegt Vandenameele stellig. 'Er werden integendeel veel externe kandidaten geëvalueerd en ons management is erg internationaal.' Vandenameele heeft bovendien zelf heel wat internationale ervaring. Hij woonde een tijdje aan de Amerikaanse West Coast en richtte drie start-ups op. Voor hij aangeduid werd als CEO, stuurde hij als operationeel directeur al de onderzoeksstrategie van imec aan.

Wat heeft u geleerd van uw verblijf aan de West Coast?

Patrick Vandenameele: 'Zien hoe het eraan toe gaat aan de West Coast is voor mij erg nuttig geweest om mijn horizon te verbreden. Daar zitten tenslotte heel wat bedrijven die er nu toe doen. Je voelt meteen dat er aan een ander tempo gewerkt wordt.'

'Aan dit tempo hebben we tegen 2030 220 extra kerncentrales nodig'

'Zo was ik vroeger betrokken bij een kersverse start-up aan de West Coast. We hadden een meeting met de CEO en op het einde zeiden onze mensen dat ze eens goed zouden nadenken en volgende week zouden terugkomen met een update. Het laconieke antwoord van de CEO was: "Als jullie morgen geen voorstel hebben, dan ben ik eigenlijk niet geïnteresseerd."

U hebt zelf drie start-ups opgericht. Wilt u daar bij imec ook meer op inzetten?

'Zeker en vast, maar daar zijn we eigenlijk al een tijdje mee bezig. We hebben ons eigen investeringsfonds opgericht en in eerste instantie zelf het grootste deel van het geld op tafel gelegd. Later zijn andere investeerders aangesloten.'

'Zo'n investeerder vinden, is niet evident. Je krijgt immers geen geld als je geen duidelijk zicht hebt op welk product je gaat maken. Maar imec is een onderzoekscentrum dat eigenlijk niets op grote schaal produceert. Ons product is kennis.'

'Om de meest courante toepassingen te produceren, heb je een capaciteit nodig die veel groter is dan die van imec. Bovendien is de kennis om te doen wat bijvoorbeeld TSMC, Samsung of Intel doen, van een andere soort dan wat nodig is voor ons baanbrekend onderzoek.'

'Stel bijvoorbeeld dat we willen aantonen dat we de beste transistor ter wereld hebben gemaakt. Als we er duizend maken en er honderd blijken te werken, dan is dat super. Op grote schaal werkende chips produceren, is net het omgekeerde. Dan zet je miljoenen transistoren op één chip en als er één niet werkt, dan werkt je chip niet.'

'Als we een idee hebben dat een product zou kunnen

worden, zijn start-ups voor ons een instrument om dat te realiseren. We proberen dan het product met startkapitaal via een start-up op de markt te zetten in plaats van het door een grote industriële partner te laten ontwikkelen.'

Waar vindt u de innovatieve ideeën voor die nieuwe start-ups?

'Twee keer per jaar geven we onze mensen binnen imec de kans om goede ideeën te lanceren. Die ideeën worden dan gereviseerd door onze beste wetenschappers, samen met mensen van het fonds die ervaring hebben in de markt. Daar komen zo'n drie tot vier start-ups per jaar uit voort.'

'We zien ook vaak externe, jonge bedrijven wiens product aansluit bij onze technologie. Ook voor hen is er een fonds ter ondersteuning. De drempel om daar

voor in aanmerking te komen, houden we zo laag mogelijk. We vragen dat er minstens twee mensen in het bedrijf zitten en dat er een prototype is. Samen met de KU Leuven hebben we trouwens ook al enkele start-ups opgericht.'

Hoe belangrijk is de KU Leuven voor imec?

'Heel belangrijk. Als we de KU Leuven-alumni wegdenken, dan zijn we de helft van het bestuur kwijt. Een groot deel van ons fundamenteel onderzoek gebeurt samen met de KU Leuven en heel wat studenten doen hier hun masterthesis, doctoraat of lopen hier stage.'

Er wordt fors geïnvesteerd in de halffeederindustrie. Heeft imec ook uitbreidingsplannen in Leuven?

'Hier op de campus zijn we een nieuwe cleanroom (*stofarme ruimte waar chips gemaakt worden, red.*) aan het bouwen. In een eerste fase voorzien we tweeduizend vierkante meter. Later breiden we nogmaals uit met diezelfde oppervlakte. Die cleanroom is voorzien op de groei. Ook zijn we kantoorruimtes aan het bouwen met voldoende ruimte voor de komende tien jaar. We zitten dus nog wel voor afzienbare tijd goed.'

En internationaal?

'Recent hebben we een kantoor geopend in Duitsland. We hebben ook een kantoor in Cambridge, in Engeland, en we gaan een cleanroom bouwen in Spanje. Ook in de Verenigde Staten hebben we verschillende sites geopend. We werken er samen met MIT, University of Michigan, Purdue en Stanford. Die wereldwijde verankering maakt de samenwerking met de lokale partners en het aantrekken van toptalent ook gemakkelijker.'

Waar ligt het zwaartepunt in de chipindustrie?

'Chipfabricage is echt een wereldspel. Er zijn stukken van de productieketen waar andere regio's veel sterker in staan. Voor chipontwerp ligt het zwaartepunt duidelijk in Amerika. Taiwan is met TSMC (*één van de belangrijkste chipfabrikanten ter wereld, red.*) dan weer cruciaal voor de fabricage.'

'Europa is op haar beurt heel sterk in de zogenaamde *equipment and material*-industrie voor halffeleders. Dat gaat onder meer over het ontwerpen van nieuwe toestellen om chips te maken, maar ook over beeldvorming. Je hebt goede waarnemingen nodig om te zien wat je hebt gedaan in je onderzoek. Dat is niet evident bij elektronica op nanometerschaal.'

'Iedereen heeft Europa nodig. Dat hebben we vooral te danken aan de tandem ASML-imec (*het Nederlandse ASML produceert de meest moderne toestellen om chips*

© Femke Van Crombrugge

mee te maken, red.). Wij kunnen door onze samenwerking werken met hun nieuwste toestellen nog voordat ze op de markt worden gebracht. In ruil daarvoor geven we hen feedback om die toestellen verder te verbeteren. Een win-win.'

'De politieke richting die nu wordt uitgezet vanuit de NAVO, Europa en Vlaanderen is duidelijk gekeerd'

Medeoprichter van Intel Gordon Moore voorspelde dat het aantal transistoren exponentieel zou blijven groeien. Kan imec die voorspelling nog steeds waarmaken?

'Imec heeft een plan uitgetekend om de wet te volgen tot 2041. Maar de klassieke wet van Moore is niet meer. Je hebt steeds nieuwe materialen en technologieën nodig om de transistoren steeds kleiner te krijgen. Tegenwoordig moet je de wet dus herinterpreteren voor rekenkracht; die blijft wel doorstijgen.'

'Om dat te realiseren, combineert men nu eigenlijk de kracht van steeds meer

transistoren. Het gevolg daarvan is dat je weliswaar meer rekenpower krijgt, maar ook meer echte power nodig hebt. Dat jaagt het energieverbruik de hoogte in en dat is geen houdbaar verhaal. Aan dit tempo hebben we tegen 2030 220 extra kerncentrales

nodig, enkel om het AI-vermogenverbruik te ondersteunen.'

'Er is maar één manier om dat probleem op te lossen en dat is *full stack* innovatie. De hele keten aanpakken: de algoritmes, de chips en de materialen om ze te maken. Er is geen betere plaats in de wereld om dat te doen dan hier. Dat is een opportuniteit waar we gretig zijn opgesprongen. Het is net alsof nu, na 41 jaar imec, de killerapplicatie er echt is.'

Imec is een smeltkroes van bedrijven. Is er dan geen groot risico op spionage?

'Het klopt dat we heel veel gevoelige informatie verwerken. We werken met honderden partners die allemaal concurreren met elkaar. Daarom evalueren we jaarlijks onze aanpak rond gegevensbescherming. Dat wordt ook extern geaudit. Dus ja, we zijn heel intens met die risico's bezig.'

Voert imec ook onderzoek naar defensietoepassingen?

'Vroeger was er uitdrukkelijk een agenda om ons niet met onderzoek in defensie bezig te houden, maar dat is de laatste jaren serieus veranderd. Onze slogan is '*embracing a better life*' en dat associeer je niet meteen met defensie. We zijn daarover in dialoog gegaan met ons personeel en hebben heel voorzichtig een comité opgezet dat alle voorstellen die bij ons binnenkomen, evalueert.'

'De politieke richting die nu wordt uitgezet vanuit de NAVO, Europa en Vlaanderen is duidelijk gekeerd. We krijgen heel wat overheidsfinanciering, wat wil zeggen dat het onze opdracht is om een onderzoekscentrum te zijn dat helpt om de agenda van Vlaanderen uit te voeren. Onderzoek in defensie hoort daar nu ook bij.' ☺

Wij slopen elke dag de betaalmuur.

Veto lees je altijd gratis, of het nu op papier of online is. En dat al 52 jaar. Kriebelt het om daar deel van uit te maken? Afspraak op donderdag om 20:00 op 's Meiersstraat 5, eerste verdieping.

Acteur en muzikant Prince K. Appiah: 'Mijn kunst komt naar me toe, ik heb daar niets over te zeggen'

'Mijn lichaam moet een manifestatie zijn van mijn geest.' **Prince K. Appiah** houdt er een indrukwekkende levensstijl op na. Tussen het acteren en mediteren door vond hij tijd voor een nieuwe plaat: 'Ik sta hier door mijn littekens. Dat zijn mijn superkrachten.' KATO REDANT, PIETERJAN DOUCHY

© Sabine Mosman

'Als een wedergeboorte.' Zo omschrijft Prince K. Appiah het ijsbad dat hij deze winter nam in Noorwegen. 'Er zat iets vast en dat kwam los, op spiritueel vlak. Ik kan het niet goed omschrijven, maar dat was een ervaring die ik precies echt nodig had.'

De Antwerpse acteur en muzikant kroop in het ijskoud water met muzikale duizendpoot Karl Meesters. De twee maakten voor het VRT-programma *Niks te zien* een reis waarin Meesters, die door een oogziekte steeds minder ziet, zijn medereiziger het plezier en de schoonheid van luisteren wil bijbrengen.

Genieten deed Meesters ongetwijfeld van zijn warme stem. 'Iedereen heeft een unieke stem', zegt Appiah. 'Waarom zou ik niet inzetten op iets dat eigen is aan mezelf?'

Daarom bracht Appiah recent het nieuwe album *And The K Stands For*... uit en vertolkt hij nog steeds de rol van vuilnisman Sunny in *Thuis*. Alsof dat nog niet genoeg is, toerde hij voor het tweede jaar op rij langs de Vlaamse theaters met zijn solovoorstelling *De poetsman*.

Binnenkort is hij te zien in *Orde van de dag* van Het Nieuwstedelijk, een theatervoorstelling over het naziregime in Duitsland en Oostenrijk. 'Zoveel werk dat ik me het niet zou kunnen permitteren om geen ochtend-

mens te zijn', lacht hij. Wij ontmoeten hem in de coulissen van *Thuis* voor een gesprek over zijn plaat, Spiderman en de fitness.

Tijdens je reis in Noorwegen stond je iedere ochtend op om te bezinnen. Je lijkt er een erg spirituele levensstijl op na te houden. Waarom?

Prince K. Appiah: 'Die spirituele routines zijn belangrijk om geconcentreerd te blijven, om het meeste uit mezelf te halen en geconnecteerd te zijn met de bron. Die connectie met wat ik aan het doen ben is essentieel om voluit te kunnen gaan.'

'Ik sta ten dienste van het kunstwerk'

'Op drukke dagen heb ik het gevoel dat ik op automatische piloot sta. Maar aan het einde van de dag voel ik dat ik het niet alleen gedaan heb. Het is de connectie met de hogere macht, de bron, die mij voedt. In mijn fantasie krijg ik daardoor soms zelfs bovenmenselijke krachten.'

'Ik ontvang vaak ideeën van ergens anders. Wanneer ze zich aandienen, moet ik ze tot uiting brengen, want ik weet dat ik ze

nooit meer zal krijgen. Ik voel me daardoor een beetje *cursed* en *blessed* tegelijkertijd. Enerzijds bezorgt die connectie me op creatief vlak een hoog niveau. Anderzijds wordt er van bovenaf veel van mij verwacht. Daardoor heb ik minder marge. Het is zoals in de Spidermanfilms: "*With great power comes great responsibility.*"

Je bent vaak in de fitness terug te vinden. Moet het spirituele in relatie staan tot je lichaam?

'Absoluut. Mijn lichaam moet een manifestatie zijn van mijn geest, van hoe ik me intern voel. Mijn lichaam is het schip, het voertuig van mijn ziel hier op aarde. Als ik dingen wil verwezenlijken in de fysieke wereld, dan heeft mijn ziel mijn lichaam nodig. Ik denk dat we als mens soms geen controle hebben over onze lichamelijke lusten. Ik probeer het andersom te doen: mijn lichaam staat ten dienste van mijn ziel en niet andersom.'

'Bewegen is daarvoor belangrijk, maar dat hoeft niet altijd ingewikkeld te zijn. Het kan ook met een wandeling. Belangrijk is dat je doelbewust beweegt en tijd maakt om te werken aan je lichaam. Ik probeer dat elke dag te doen, maar ook ik ben slechts een mens. Dat gaat met vallen en opstaan.'

Je bent maar een mens, maar hebt wel een tunnelvisie naar de toekomst toe, vertelde je in *De Standaard*.

'Ik heb sowieso een tunnelvisie om een betere artiest te worden. Ongetwijfeld. Bij mij staat het kunstwerk centraal en sta ik ten dienste daarvan. Daarom wil ik graag een betere kunstenaar zijn en mijn artistieke spieren als acteur, schrijver en artiest blijven ontwikkelen.'

'Ik werk er hard voor, maar over mijn kunst heb ik niets te zeggen. Stel je voor dat er een idee naar me toekomt en dat is een lied in het Duits. Ik spreek geen Duits, maar dan zal ik daar iets op moeten vinden. Want dat is juist dat wat van me verwacht wordt.'

'Dat geldt ook voor mijn album: ik dacht dat het dit of dat ging zijn, maar de flow heeft me naar *And The K Stands For* gebracht. Een van de nummers is bijvoorbeeld in het Nederlands: de taal, de inhoud of het genre, dat bepaal ik niet zelf.'

Waar staat die 'K' in je naam nu eigenlijk voor?

'Dat is erg complex. Letterlijk staat het voor "Kofi", maar zo simpel is het niet. Ik had een heel album nodig om uit te leggen wat de "K" betekent. Het is tegelijkertijd links en rechts, rood en blauw. Je kan de titel van elk nummer achter die van het album plaatsen, en zo kom je per song dichterbij het antwoord op je vraag.'

'Als je het van voor naar achteren afspeelt zonder door te spoelen, dan voelt het album als een film, niet zomaar lied na lied. Het hele album is ook een bewustwordingsproces. Uiteindelijk ben ik dankbaar, zelfs voor alle tegenslagen. Soms begrijpen mensen dat niet, maar ik sta hier door mijn littekens. Dat zijn mijn superkrachten.'

Op de cover staat een oude foto van jezelf. Wat zou je aan die Prince K. vertellen?

'Dat is dubbel. Ik dacht eerst: nooit veranderen, maar dat klopt niet. Zeker groeien en bijleren, maar vooral: nooit stoppen met spelen. Ze gaan je dingen proberen wijsmaken, maar blijf spelen met je kunst en blijf plezier uit het leven halen.'

Dan toch maar blijven veranderen?

'Inderdaad. Ik verander omdat mijn kunst dat nodig heeft. Mijn kunst heeft ook steeds meer van mij nodig. Ik blijf ook altijd bezig. Vorig jaar heb ik geen films gedraaid, maar ondertussen ben ik een betere acteur dan vorig jaar. Dus als die kans er nu komt, komt ze op een veel beter moment. Omdat ik veranderd ben.'

De poetsman, je solovoorstelling, draaide twee jaar lang mee. Als jij verandert, verandert je voorstelling

© Sabine Mosman

dan ook?

'Ik ben in een jaar tijd gegroeid. Ik heb boeken gelezen, ervaringen opgedaan, pijn en vreugde meegemaakt. Zo veranderde mijn blik op de wereld. Ik ben zo een betere acteur geworden, met meer tools om toe te passen.'

De tekst van *De poetsman* heb ik bijvoorbeeld opnieuw geprint en gelezen alsof ik het stuk voor de eerste keer las. Na een tijd leg je de klemtonen op andere stukken. Aan de hand van die nieuwe intenties heb ik de tekst lichtjes aangepast.'

'Ik verander omdat mijn kunst dat nodig heeft. De voorstelling is nu ook beter. Iedereen die het twee keer heeft gezien, zegt hetzelfde. De poetsman heeft meer van mij nodig. Ik verwacht meer van mij. Dus moest ik ook meer worden voor *De poetsman*, voor *Thuis*, voor alles wat ik doe, ook voor *And The K Stands For*.'

Binnenkort speel je een nazi in *Orde van de dag*, iemand waarin je je niet kan vinden. Zit er ook een deel van jezelf in de uitwerking van een

personage waarmee je niet echt een band hebt?

'Mijn *philosophy* als acteur is dat ik een personage speel en niet mijn mening erover. Die mening laat ik los als ik een personage onderzoek, anders kan ik hem niet spelen. Ook in *De poetsman* speelde ik een *bad guy*, een man die zijn job als vader niet goed heeft volbracht.'

'Toch maak ik dat personage menselijk, omdat ik als acteur mensen wil spelen. Iemand kan slechte dingen gedaan hebben, maar blijft een mens. Naar dat menselijke ga ik steeds op zoek.'

Wanneer zien we je voor het eerst in de cinema?

'Er hangen wat dingen in de lucht, maar er is niets concreet. Ik blijf me voorbereiden en beter worden en zodra mijn kans er is, ben ik meer dan klaar. Er zijn een paar gesprekken, maar ik blijf niet wachten. Ik blijf altijd bezig.' ☺

De meeste mensen deugen niet, en dat is geen schande

De meeste mensen verdringen dat ze voortdurend immoreel handelen, zegt Noah Put. 'Sommigen vinden dat je toch niets kunt beginnen tegen al het kwaad in de wereld. Zo'n drogredenering smooit elk altruïsme in de kiem.' NOAH PUT

De meeste mensen handelen aldoor immoreel: kleding kopen bij ketens die mensenrechten schenden, wegdraaien van de loeiende noodkreten uit Gaza en Soedan, en energie verbruiken als-of de klimaatcrisis slechts een kwade droom is. Morele nalatigheid is wijdverspreid in onze samenleving. Toch ontvlamt er steeds een netelige discussie als je iemand op de immoraliteit van zijn daden wijst. Niemand accepteert graag zo'n verwijt.

Heilig geweten

Precies daar wringt het. Immoraliteit benoemen voelt als een aanval. Morele verantwoordelijkheid wordt vaak verward met schuld, waardoor mensen zich defensief opstellen. Voor velen is het moeilijk om verantwoordelijkheid te nemen voor het lot van hulpbehoevenden in verre crisissen. Waarom zou je je immers schuldig moeten voelen over iemand die je nog nooit hebt ontmoet? Zo wordt verantwoordelijkheid ontlopen.

Willen we werkelijk verschil maken, dan moeten we morele verantwoordelijkheid losmaken van schuld

De Canadese moraalfilosofie Hanna Picard omschrijft schuldgevoelens als een bestraffende mentale toestand: beschuldigd worden doet écht pijn, omdat het je blootstelt aan minachting en stigmatisering. Omdat we die kwetsbaarheid koste wat kost willen vermijden, schuiven we bij

voorbaat morele verantwoordelijkheid van ons af, zelfs wanneer die verantwoordelijkheid niet direct schuld impliceert.

Dat stelt ons voor een impasse. Omdat een moreel oordeel al snel aanvoelt als een veroordeling, vermijden we de vraag of ons handelen werkelijk juist is. We willen immers geen schuldgevoelens oproepen in ons dagelijks doen en laten. Zo kunnen veel studenten feilloos verdringen dat de fastfoodketens waar ze soms uitwaaien na het uitgaan een genocidaal regime ondersteunen. Onze gewetensrust is heilig, maar ook kwetsbaar.

Alles of niets

De koppeling tussen verantwoordelijkheid en schuld stimuleert ons om morele verantwoordelijkheid te begrijpen als een kwestie van alles of niets. Zo troosten sommigen zich met het idee dat je als individu toch niets kunt beginnen tegen al het kwaad dat de wereld teistert. Dus kan het ook niet jouw verantwoordelijkheid zijn om er iets aan te doen. 'Je kunt toch niet iedereen gaan redden', klinkt het dan.

Zo'n drogredenering smooit elk altruïsme in de kiem. Willen we werkelijk verschil maken, dan moeten we morele verantwoordelijkheid losmaken van schuld. Verantwoordelijkheid dragen voor immorele handelingen hoeft dus geen schande te zijn: het moet dienen als een motivator voor verbetering, in plaats van op je karakter te wegen als een schandelijk litteken.

Humanitaire crisissen

Zodra we morele verantwoordelijkheid voor humanitaire crisissen opvatten als een gedeelde opdracht, eerder dan een in-

dividuele schuldtoewijzing, moedigen we elkaar aan om bij te dragen aan oplossingen zonder angst voor stigmatisering. Zo moedigen we moreel gedrag rechtstreeks aan, in plaats van het enkel te stimuleren door immoreel gedrag te veroordelen.

Als we morele verantwoordelijkheid loskoppelen van schuld, wordt het minder ongemakkelijk om over de juistheid van onze handelingen na te denken. Iemand die af en toe onbeschaamd stilstaat bij zijn morele keuzes, wordt een beter mens dan iemand die uit angst voor schuldgevoelens zelfreflectie mijdt. ☹

Noah Put is redacteur Opinie en student Wijsbegeerte aan de KU Leuven.

Elk jaar blaast de herfst me weer omver met zijn charmes

Achter kortende dagen en dorre bladeren gaat een soort schoonheid schuil, vindt Lisa van Leeuwen: 'Het grillige weer jaagt je dan wel naar binnen, maar het creëert als vanzelf gezelligheid.' LISA VAN LEEUWEN

© Sabine Mosman

De herfst bracht het begin van het academiejaar met zich mee, dat nog helemaal door-drongen was van zomervreugde. Het start met de najaarszon, terug op kot zijn, zonder zorgen naar feestjes gaan, bijpraten met vrienden en ijskoffie drinken terwijl je over je strandavonturen vertelt. Leuven luiert graag verder zonder al te veel verplichtingen.

Vleugje melancholie

Na onze zomer vol vrijheid komt de herfst aan als een confronterend seizoen, met alleen een langdradig semester en een schijnbaar oneindige blok in het vooruitzicht, waarin alleen de feestdagen nog een houvast bieden. De dagen korten, het uur springt terug, het grillige weer en de geur van rotte bladeren bedwelmt ons als we buiten komen.

De herfst breekt met de illusie van de zomer, ons energiepeil en levenslust dalen. Een vleugje melancholie komt aanwaaien. De herfst zit vol verandering, en die veranderingen stippen sterfelijkheid een beetje aan.

Sommige mensen, zoals mijn vader, nemen het pad van de pure ontkenning. Hij zwemt nog steeds elke ochtend in ons opzettzwembad, ondanks de vaak gietende regen. Ik pak het liever iets anders aan en probeer de herfst niet te ontkennen, maar te zien als een tweede kans. De start van het nieuwe academiejaar motiveert me om goede gewoontes te hervatten en brengt routine in mijn leven.

De herfst biedt namelijk ontelbaar veel nieuwe mogelijkheden. Het grillige weer jaagt je dan wel naar binnen, maar het creëert als vanzelf gezelligheid – tijd om te *cocoonen*! Eindelijk

kan ik me wagen aan *The Secret History* om me onder te dompelen in de sinistere stemming van *Dark Academia*. Vervolgens herbekijk ik voor de vierde keer de belichaming van het prachtige herfstseizoen: *Gilmore Girls*. De nostalgie die de hilarische dialogen tussen vreemde personages uitstralen, zijn de perfecte oplossing om de donkere dagen te doorstaan.

Herfstmagie

Nog steeds is het seizoen het aller-mooist wanneer de zon komt piepen. Dan ren ik naar buiten om mijn vitamine D-tekort te herstellen. Ik zie mensen voorzichtig op straat verschijnen om samen de blaadjes onder onze schoenen te horen knisperen en van de kleurrijke transformatie van het landschap te genieten, waarna de *pumpkin spice* latte volgt die ik maar één keer per jaar bestel, omdat de herfst gevierd moet worden voor hij weer voorbij is.

Al die herfstmagie wekt een optimisme in me op dat me bij de minieste zonnestraal overhaast naar buiten voert in slechts een trui en een sjaal. Zonder jas en met mijn paraplu nog in de kast, vloek ik als er dan een plotse herfstbui uitbreekt, en besef ik dat mijn vader niet de enige is die af en toe de grillen van de herfst ontkent. ☹

Lisa van Leeuwen is Vetoraan en student Journalistiek aan de KU Leuven.

Portland over zijn nieuwste album: 'Ik heb het even gehad met melancholisch te zijn'

Na enkele moeilijke jaren brengt Jente Pironet opnieuw een album uit met Portland. Daarin kijkt hij terug naar het verleden, maar viert hij ook het leven. 'Het is leuk als je op het einde van een zware rit een fles champagne ontkurkt.' KIMBERLY VRANCKEN

© Rob Walbers

'Ik moet eerlijk toegeven dat ik dit nog nooit heb meegemaakt. Ik ben helemaal *shaky*', zegt Jente Pironet de ochtend na de release van zijn nieuwste album *Champaign*. 'Mijn gsm stond niet rood van het gloeien, maar ontplofte bijna.'

Zelf had Pironet die aandacht nooit verwacht. 'De muziekwereld is zo onvoorspelbaar. Het duurde ook even tot onze laatste single *Exactly What I Need* werd opgepikt op de radio. In het ergste geval gebeurde dat niet, en was er ook geen aandacht voor de plaat. Maar alles is op een week tijd omgedraaid.'

Portland bestaat ondertussen al elf jaar, en speelde al op verschillende festivals. Ook won het vorig jaar voor de eerste keer een MIA, Music Industry Award, in de categorie Alternative.

Twee jaar geleden cancelde de band noodgedwongen al hun optredens door een kankerdiagnose van Pironet. Maar nu is hij terug met een derde album *Champaign*.

Proficiat met de release van je nieuwe album *Champaign*. Vanwaar de titel?

Jente Pironet: '*Champaign* is een woordspeling op *champagne* en *pain*. De laatste

jaren waren heel moeilijk voor mij. Ik heb een zwaar traject afgelegd, zowel op persoonlijk als op muzikaal vlak. Het was allemaal heel chaotisch. Maar ik ben erdoor geraakt, en nu is de plaat af. Dan is het wel leuk dat je op het einde van die zware rit een fles champagne ontkurkt.'

'Desondanks blijf je de stenen van die rit in je rugzak dragen, en kan je het verleden niet zomaar uit je hoofd wissen. Het was geen simpel parcours, maar als band mogen we trots zijn op wat we bereikt hebben. Dus daar klinken we op.'

Je geeft zelf aan dat de afgelopen jaren heel heftig waren. Bracht dat extra stress mee voor het nieuwe album?

'Zeker. Het is ook de eerste plaat die ik helemaal alleen heb gemaakt. Er zijn veel nummers die over mijn medisch parcours van de afgelopen jaren gaan, en je hebt altijd stress dat mensen dat zullen afwijzen. Het wordt niet altijd geapprecieerd als je muziek maakt om je eigen hart te luchten.'

'Dat is het ding met muziek; die kan altijd heel *fel* afgekeurd worden. Muziek kan heel pijnlijk zijn, als er geen goede beoordelingen zijn. Ik probeer me daar niet zo veel van

aan te trekken, want ik blijf muziek maken voor mezelf. Maar je hoopt altijd dat de wereld je een klopje op de schouder geeft.'

'Ik hoop dan ook dat ik zal genieten van mooie concerten waarbij Portland het publiek kan omarmen. En dat we gewoon kunnen genieten van de release, hopelijk voor een heel lange periode.'

Staat er al veel op de agenda?

'Binnenkort spelen we in de Ancienne Belgique, wat heel fijn zal zijn. Maar we hebben bijvoorbeeld ook shows in Amsterdam en Duitsland. Voor de rest wordt er veel geboekt achter de schermen voor 2026, we kijken ook heel hard uit naar de festivalzomer. Die boekingen zijn natuurlijk nog heel ver weg, maar als ik onze booker goed begrijp dan zijn de ambities zeker hoog.'

Hoe zijn de concerten in het buitenland? Geeft dat een andere sfeer dan een concert in België?

'We zijn uiteraard minder bekend in Nederland, dus dat gaat een meer bescheiden zaal zijn. Duitsland wordt een complete gok: we weten totaal niet of we daar gaan aanslaan en of er veel mensen gaan komen. (*lacht*) We kijken er natuurlijk heel hard naar uit. Het zal aan ons zijn om die zieltjes

te winnen natuurlijk, maar we weten totaal niet hoe dat zal zijn.'

Is er nog een land waar je graag zou willen optreden?

'In het verleden hebben we al een paar keer gespeeld in Parijs, wat altijd heel fijn was. Als ik wild mag dromen, dan hoop ik dat de band nog meer kan groeien in Frankrijk.'

Welk lied van het nieuwe album zou je aanraden aan mensen die voor de eerste keer naar Portland luisteren?

'Ik zou misschien gaan voor *Lay Me Down*. Dat toont aan dat er veel meer energie zit in onze nieuwe plaat dan in onze vorige albums, maar tegelijk zit er nog altijd een goede dosis melancholie in.'

Hoe is dat proces tot een meer energetische plaat tot stand gekomen?

'Er zijn heel veel bands die doorheen hun carrière wel veranderen, dat is een heel natuurlijk proces. Maar ik had het ook even gehad om altijd melancholisch te zijn. Ik had zin om eens muziek te maken met wat meer actie, en zo hopelijk meer levendigheid te creëren op een podium.'

'Hopelijk kunnen we dan ook meer ten volle genieten van de festivalzomer, om daar meer energie te kunnen geven. Mijn onderbewustzijn is doorgegroeid naar meer energie, omdat ik daar wel nood aan had.'

Welk lied van het nieuwe album ligt jou het nauwst aan het hart?

'Ik wil er niet eentje uitkiezen; dat is hetzelfde als een ouder die een lievelingskind moet kiezen. Maar de afsluiter van het album, *Until I Find Some Bigger Fears*, komt wel stevast het hardste binnen. Ik heb dat geschreven in een periode waarin ik dacht dat ik niet veel tijd meer ging hebben.

'Als je over iets kan zingen, dan voelt dat meteen beter'

Telkens als ik dat lied hoor, word ik teruggetrokken naar die tijd, en dat doet wel het meeste pijn.'

'Ik ben wel blij dat ik toen dat lied heb kunnen maken, dat was nodig om mezelf wat therapie te geven. Want als je erover kan zingen, dan voelt dat beter.'

Was het dan een bewuste keuze om net dat lied op het einde van *Champaign* te zetten?

'Ik heb het geluk gehad om samen te

werken met Tobie Speleman, de producer van de plaat, en hij had een bepaalde visie over de tracklist. Hij zei bijvoorbeeld dat je na twee energetische songs best een *ballad* zet om wat af te wisselen, en dat een goede balans heel belangrijk is.'

'Toen we daarmee bezig waren, kwam het perfect uit om af te sluiten met een heel emotionele *ballad*. Het was dus eigenlijk een beetje toevallig, maar uiteindelijk voor ons de perfecte keuze.'

Dit album is het eerste album samen met Nina Kortekaas. Hoe verliep die samenwerking?

'Nina is gewoon prachtig. Ze is zo polyvalent: ze speelt op alle mogelijke toetsen die er zijn, ze zingt prachtig en kan zichzelf

aanpassen aan alle situaties. Ik heb al zoveel mooie momenten met haar meegemaakt. Ik beschouw samen spelen met Nina als een grote zegen.'

Met welke Belgische artiest zou je ooit nog een duet willen zingen?

'Goede vraag, ik zou misschien voor Gabriel Rios gaan. Ik ken hem niet zo heel goed, we kennen elkaar ook niet persoonlijk, maar ik wil dat gewoon ontdekken. Hij is ook een heel grote dromer denk ik, dus dat avontuur zou ik wel willen aangaan.' ☺

'Taal is heel direct en onvergeeflijk: woorden op muziek zetten helpt om dat minder concreet te maken'

Al enkele jaren bekoort **Meskerem Mees** binnen- en buitenland met haar tedere liedjes. 'Mijn muziek is voor mij een eeuwig streven: ontdekken hoe je echt het meest jezelf kunt zijn, in alle facetten.' NINA CLAEYS, ELLA-SOFIA SNEYERS

We treffen Meskerem Mees in De Pianofabriek, een muzikale ontmoetingsplek in het hartje van Brussel op een warme herfstdag. Het is inmiddels al enkele jaren geleden dat ze de ene na de andere muziekprijs in de wacht wist te slepen en doorbrak met haar debuutnummer *Joe*. Door haar warme stem vergeet je gemakkelijk hoe sober haar liedjes kunnen zijn: enkel gitaar en cello zijn vaste leveranciers van de melodie.

Ze heeft momenteel twee platen op haar teller staan: haar eerste album *Julius* (2021) en de *extended play* die er op volgde, *Caesar* (2022). Wie denkt dat ze zich de afgelopen tijd koest heeft gehouden, is verkeerd: meer dan twee jaar lang leende ze haar stem uit aan de gerenommeerde choreografe Anne Teresa De Keersmaecker in de dansvoorstelling *Exit Above*.

Mees voelt zich duidelijk geïnspireerd door een congresdag waar ze de dag voordien muziek mocht spelen: haar opgedane indrukken vormen een rode draad doorheen ons gesprek. 'Ik reis het liefst alleen met mijn gitaar en treinabonnement, exact zoals gisteren. In die filosofie ga ik binnenkort een reeks huiskamerconcerten doen.'

Die concerten dienen om haar nieuwe muziek – die op komst is – nog een beetje te concretiseren. 'Er moet wat geschoven worden met de teksten. Misschien kan ik hierna niet meer touren zoals ik het al zo lang gewend ben in die compacte, praktische opstelling. Ik ga er dus nog extra van genieten.'

Uit welke andere zaken put je inspiratie voor je muziek?

Meskerem Mees: 'Sowieso uit boeken en literatuur. Maar in de bredere zin zijn dat vooral interessante verhalen, die in allerlei

vormen voorkomen: films, boeken of zelfs games. Soms vertrekt dat vanuit mijn eigen verhaal, maar even vaak ook vanuit dat van een ander.'

'Voor mijn eerste plaat voelde ik me heel hard geïnspireerd door een Engelse band, Johnny Flynn & The Sussex Wit. Dat was ook het eerste concert waar ik ooit op eigen initiatief naartoe ben gegaan, in de Botanique in Brussel. Ik vond het supercool hoe zij klonken en vroeg me af of ik dat ook zelf kon, maar zonder concrete insteek.'

Je wou niet altijd muzikant worden?

'Ik heb wel altijd muziekschool gedaan, maar dat was heel klassiek. In het middelbaar heb ik ook gitaar gestudeerd, maar nooit met het idee om conservatorium te doen: ik had uiteindelijk zelfs een hekel aan dat instrument.'

'Juist door die aversie ben ik mijn eigen ideeën beginnen ontwikkelen en heb ik uiteindelijk een manier gevonden waarop het wél leuk was om muziek te spelen. Dat is een beetje de algemene filosofie die door mijn leven lijkt te stromen: als iets niet klikt, hoe ga ik dat dan op mijn eigen manier oplossen?'

'Het blijft voor mij ook een abstractie als mensen tegen me zeggen dat ik mooi kan zingen. In de periode dat ik muziekschool deed heeft nooit iemand me verteld dat ik

dat goed kon. Eigenlijk is dat ook subjectief: ik luister vooral naar indiemuziek, waar je meestal geen supersterke stemmen hebt. Het draait meer om een eigen geluid creëren met je muziek.'

Wanneer is wel het besef beginnen groeien dat je iets meer met muziek wou doen?

'Na het middelbaar heb ik een sabbatjaar genomen, omdat ik op dat moment al heel schoolmoe was. Ik ben toen een jaar naar Denemarken geweest, op een school voor mensen – zoals ik – die niet goed wisten welke kant ze uit wilden gaan. Daar had ik voor het eerst de context om zelf muziek te schrijven.'

'Daarna ben ik – zoals beloofd aan mijn ouders – beginnen studeren in Gent. Uiteindelijk ben ik nooit gestopt met muziek maken. Dat werkt ook heel goed om bepaalde dingen in mijn leven te kunnen plaatsen: gedachten die je moeilijker in een gesprek kunt aanhalen, kun je heel gemakkelijk in een nummer steken.'

'Ik heb dus een jaar Kunstwetenschappen gedaan na dat sabbatjaar. Recent mocht ik op een proclamatie spelen van die faculteit, en blijktbaar waren het al mijn vrienden van toen die afstudeerden. Op een speciale – en rare – manier ben ik dan toch met mijn vrienden afgestudeerd.'

Bio

26 jaar · Opgegroeid in Merendree · Brak door met haar eerste single *Joe* · Won muziekwedstrijden als Sound Track (2019), Humo's Rock Rally (2020) en Montreux Jazz Award (2021) · Bracht haar debuutalbum *Julius* uit in 2021, gevolgd door de EP *Caesar* (2022) · Werkte mee aan de voorstelling *Exit Above* (2023) van danscompagnie Rosas · Schreef de soundtrack voor *How to Kill Your Sister* (2025) samen met Pieter van Dessel

'Ik heb al vaak gezegd dat ik na dit jaar in vrede zou kunnen sterven.'

© Tyl Van Houtte

Op een manier ben je er dus tóch geraakt.

'Grappig genoeg wel. Ik wil ook nog altijd blijven bijleren. Zo probeer ik telkens het aantal boeken te lezen van het jaartal: 25 boeken voor 2025, dus. Als kind las ik echt superveel, en vooral veel fictie: altijd op zoek naar verhalen. Een paar jaar terug heb ik dan een rare omwenteling gehad, waardoor ik enkel nog non-fictie lees. Ik vind het heel fijn om op onderzoek te gaan en op een traag tempo mezelf bij te scholen.'

'Onlangs las ik een boek van een Poolse journalist, die overal een werk van Herodotus meenam. Via passages van Herodotus vertelt hij dan wat hij meemaakt op zijn reizen, en hoe die linken met het verleden toch terugkomen. De journalist kan altijd terugkeren naar hem. Ik probeer dat tegenwoordig een beetje te cultiveren: overal waar ik ga neem ik een boek mee.'

Helpt dat ook bij het schrijven van muziek?

'Je kunt in muziek een heel abstracte beeldspraak gebruiken, die ook als gezelschap kan dienen. In de meeste gevallen schrijf ik eerst de muziek zelf, en komt de tekst daarna. Taal is heel direct en onvergeeflijk: als je iets benoemt, staat het er zwart

op wit. Die woorden op muziek zetten helpt dus om het minder concreet te maken, het is dan eerder gevoelsmatig. Of misschien is dat de bubbel van mijn creatieve realiteit.'

'Als je niets nieuw te vertellen hebt, kun je jezelf ook niet blijven herhalen'

'Poëzie heeft op dat vlak veel gelijkenissen: als het goed geschreven is, lees je het meer dan één keer. Het is eigenlijk zelfs iets waar je met fluostift en encyclopedie moet naast zitten om echt te doorgronden wat er gezegd wordt. En uiteindelijk projecteert men toch altijd eigen gevoelens op de tekst. Ik vind niet dat je als maker daar achteraf veel over te zeggen hebt, hoewel ik dat in het begin ook moeilijk vond. Je selecteert elk woord echt heel specifiek.'

Vanwaar de keuze om in het Engels te schrijven?

'Het Nederlands voelt te direct aan. In het

Engels heb je een abstractie en een universaliteit, en dat heb ik graag. Ik hou niet van gedefinieerde dingen, en dat uit zich op heel veel vlakken in mijn leven: professioneel spring ik voortdurend van de hak op de tak. De grijze zone in taal vind ik de meest interessante, al is dat een heel atypische mening om te hebben in deze tijden. Maar ik ben dus een grote voorstander van die ongedefinieerde tussenzone.'

Vorig jaar ben je mee op tour geweest met Anne Teresa De Keersmaecker en haar gezelschap Rosas. Hoe ben je daarin terechtgekomen?

'Zij had me gebeld met de vraag of ik muziek wilde maken voor haar nieuwe voorstelling. Op dat moment was dat nog heel vaag: ze zocht een vrouwenstem en wou iets met bluesmuziek. Ik was direct fan, maar ik vond het geen leuk idee om gewoon een product af te leveren en daarna niet meer betrokken te zijn.'

'Dan is het op een hele leuke manier uit de hand gelopen en heb ik een mooie rol gekregen in dat stuk. *Exit Above* heeft in totaal twee en een half jaar getourd, en heeft me op prachtige plaatsen gebracht bij leuke, lieve mensen.'

Wat heb je meegenomen uit die ervaring?

'Ik heb vooral geleerd dat het veel leuker is om met meer mensen op het podium te staan. Als je met dertien op een rij staat om te buigen, voelt het applaus van het publiek veel juister. In mijn geval kreeg ik daar meer voldoening van: mijn muziek als soloproject vertrekt altijd vanuit mezelf, en dan is het eigenlijk heel moeilijk om die erkenning een plaats te geven.'

'Mijn debuutplaat is de eerste en enige keer dat ik honderd procent onbezonnen muziek heb kunnen maken'

'Als ik terugkijk op de periode waarin mijn carrière is ontploft, beseft ik dat ik niet de juiste omkadering had om te beseffen hoe speciaal dat was. Ik speelde gewoon in cafés, en opeens won ik binnen het jaar alle grote muziekwedstrijden. Door dat tempo kon ik dat niet appreciëren voor wat het waard was. Nu heb ik wel geleerd dat beter binnen te laten.'

Zou je dan in je eigen muziekcarrière ook liever met meer mensen het podium delen?

'Dat is inderdaad een dilemma waar ik nu op bots. Het eerste wat ik aan mijn band zou toevoegen is een drummer, maar logistiek gezien is dat een heel gedoe. Plots kun je ook niet meer repeteren op een slaapkamer. De moeilijkste puzzel – vind ik – is de juiste mensen vinden om mee te werken. Als soloartiest is niets leuker dan samenwerken met mensen die ook hun eigen idee hebben over wat wel of niet werkt.'

Heb je nog andere wilde dromen?

'Héél veel dromen. (*lacht*) Stiekem zou ik op een dag graag een eigen label willen hebben, om jonge artiesten te kunnen financieren en de kans te geven hun eigen ding te doen. Met zo van die indie singer-songwriters waarvan iedereen zegt dat ze niet kunnen zingen, maar die ik wél goed vind.'

'Volgend jaar ga ik een samenwerking hebben met Lisaboa Houbrechts, een theatermaker. De laatste tijd ben ik echt heel gepassioneerd door theater, misschien doordat het nog een beetje aanleunt bij hedendaagse dans. Op die manier is er een abstractie die ik tot nu toe nog nooit heb gehad op een podium. Ik ben altijd mezelf geweest, en zo staat dat ook op de affiche.

Nu zou ik echt een personage kunnen zijn, volledig als onderdeel van het geheel.'

'Ik heb al vaak gezegd dat ik na dat jaar in vrede zou kunnen sterven. Als ik na die rol nooit meer een plaat mag maken, is dat oké. Misschien ga ik dan terug naar de universiteit, nog eens Kunstwetenschappen proberen.'

Blijft dat een idee?

'Ik weet het niet goed, want eigenlijk heb ik niet echt de aandachtsspanne daarvoor. Al vind ik niets boeiender dan luisteren naar mijn vader, die een lange academische geschiedenis heeft. Mensen gepassioneerd horen praten over een niche is echt geweldig. Ik herinner me nog de filosofielessen met Johan Braeckman in de opleiding; echt de *crème de la crème*.'

'Ik herinner me nog dat er in mijn eerste jaar ook twee oudere mensen – die in musea als gids werkten – in de aula zaten, en de lessen meevolgden zonder examens te moeten maken. Als je je dat kunt veroorloven, is dat prachtig. Mijn leven lang blijven leren, is wel iets dat ik echt ga doen.'

Vanwaar je beslissing om naar Brussel te verhuizen?

'In Gent had ik een heel sterke routine in alles wat ik deed, en daar wou ik afstand van doen. Tien jaar van mijn leven heb ik daar rondgehangen, dat was echt genoeg. Ik zit er ook niet op te wachten om herkend te worden in een supermarkt, ik werd ongemakkelijk van het idee dat ik in mensen hun hoofd leefde.'

Je bent ook opgegroeid in het groen. Doet het contrast dat Brussel biedt deugd?

'Ik woon hier echt in een toffe buurt. Ik heb nu altijd het idee dat ik op vakantie ga, en voel me in het Frans een heel andere persoon. Ik heb wel moeite gehad om mij aan te passen, maar ik ga echt nog vaak naar mijn ouders. Er staat daar ook een piano, hier heb ik enkel iets keyboardachtig. Dus als de natuur mij roept ... (*lacht*) Thuis kan ik altijd even gaan praten met mijn ezel.'

Ezel Jules, die op de cover van je eerste plaat staat.

'*World famous*. Jules heeft een heel mooie carrière, en hij heeft er ook de nodige attitude voor. Hij is onlangs wel gestraft geweest: vroeger had hij zijn eigen wei, maar daar is hij uit weggelopen. Nu staat hij op de achterwei en krijgt hij gezelschap van ons schaap. Hij lijkt daar wel gelukkig.'

Hoe kijk je terug op *Julius* als project?

'Het is bijna grappig dat het zo goed rezoneerde met mensen. Je eerste plaat blijft ook het meeste hangen, terwijl daar juist

de grootste onschuld in schuilt. Achteraf gezien was dat de eerste en enige keer dat ik honderd procent onbezonnen muziek heb kunnen maken. Die onschuld ben ik nu kwijt, maar op zich is dat niet erg. Het draait vooral om de ervaring die je onderweg opdoet.'

Schrijf je nu wel meer met het idee dat wat je maakt, waarschijnlijk ooit te horen zal zijn?

'Ik heb vooral veel meer een eigen mening over hoe ik de dingen wil aanpakken: mijn muziek moet nu ook dienen als een verfijning van mezelf als artiest. Ik wil niet te veel vasthouden aan de snelheid van de industrie: zolang ik creatief blijf en mensen hun weg vinden naar mijn muziek, blijf ik proberen. Als je niets nieuws te vertellen hebt – of je moet je als persoon nog meer ontwikkelen om nieuwe inzichten te delen – kun je jezelf ook niet blijven herhalen.' ☹

Veto's Vriendenboekje

Wat was je grootste droom als kind?

'Blijkbaar heb ik ooit wel in een vriendenboekje geschreven dat ik in een band wou spelen én een schrijver wou zijn. Niet voor een krant of tijdschrift, gewoon schrijven om te schrijven. Ik weet niet goed wat ik daarmee bedoelde.'

Wat zou je laatste avondmaal zijn?

'Ik hou echt heel veel van desserts, dus de appelcrumble van mijn mama. Ik eet zelfs liever een dessert dan het hoofdgerecht.'

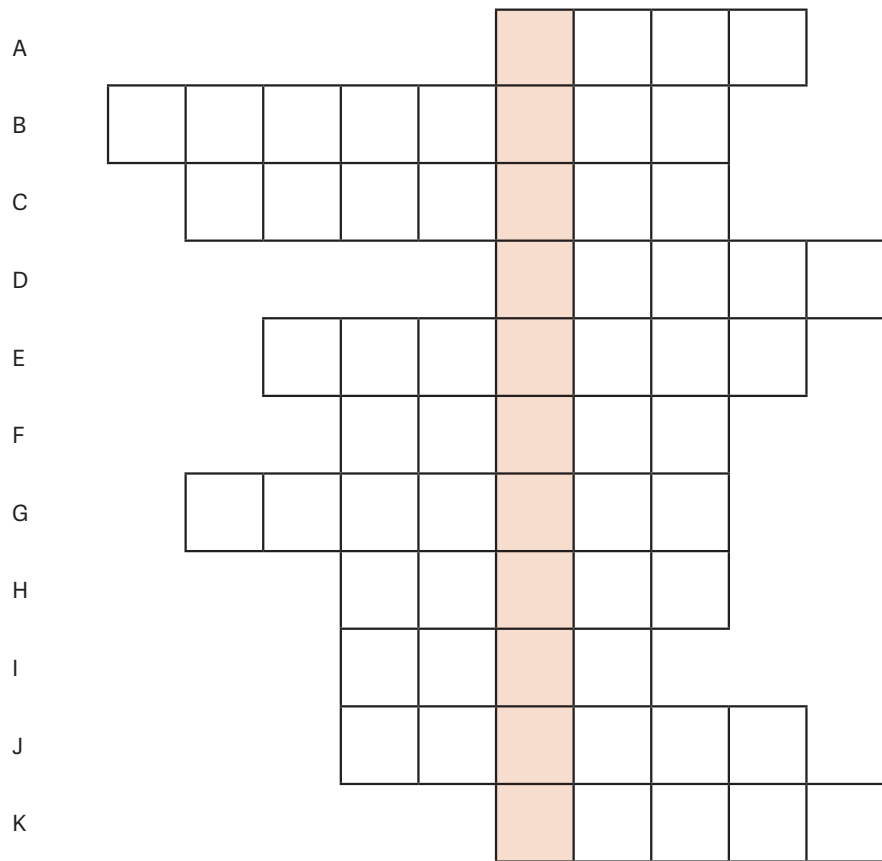
Op welk dier lijkt je het meest?

'Een vriendin van me zei altijd dat ik op een giraf leek, en door mijn achternaam word ik ook vaak met vogels vergeleken. Zelf denk ik misschien het meest aan een panda: totaal niet gevaarlijk, en doet niet meer dan het absolute minimum. Maar wél leuk om naar te kijken!'

Wat zou je doen met een miljoen?

'In Merendree is er een heel mooi kasteel. Met een miljoen zal ik waarschijnlijk niet toekomen, maar het zou geweldig zijn als ik kon dat omtoveren tot residenties voor artiesten, met een openbaar park.'

Sjarels Crypto

Opgaven

- A lers nationalisme
- B verkering met Einstein
- C uitgestelde blunders
- D uitvinder van de helft van AC/DC
- E levert het evangelie aan huis
- F gemene saus
- G schuilen in pijpen
- H ijskoning
- I collectief van roodharigen
- J zowel de man die in het vuur port als het instrument
- K aangedreven door vee

Sudoku

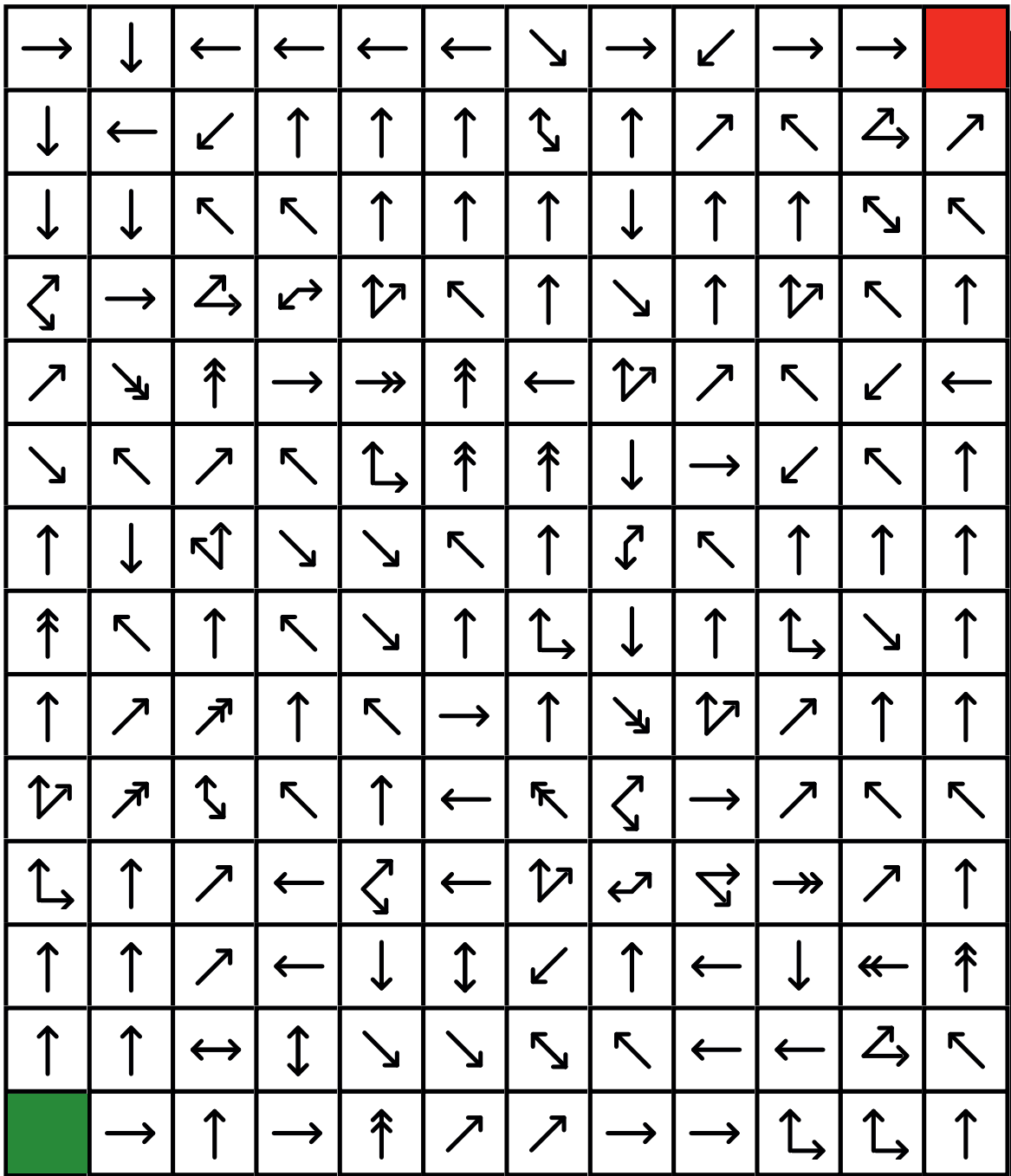
			5			7		
2	1						5	
6		4		2				9
9	7			1				5
			2			9		
		3			9			1
3							1	
1			6		7	8		
		2		3		5		

win!

Veto mag twee vrijkaartjes voor Cinema ZED weggeven! Stuur het juiste mid-denwoord in voor zondag 14 december naar puzzel@veto.be en wie weet mag jij er eentje in ontvangst nemen!

De winnaars van de vorige puzzel zijn Tizi Delmartino en Lore Willems! Proficiat. Cinema ZED neemt verder contact op met jullie.

Pijlendoolhof

Vind een pad van het groene vakje linksonder naar het rode vakje rechtsboven. Als er twee pijlen in een vakje staan, moet je een keuze maken. Bij een pijl met een dubbele kop ga je twee vakjes vooruit.

KU LEUGEN

KU Leugen is *Veto's* satirerubriek. Humoristen, memedeskundigen en draakstekers, wees welkom! Vind jij jezelf ook zo verschrikkelijk grappig? Stuur je grapjes en memes door naar **kuleugen@veto.be**.

SATIRE RECHTEN

Verkoop witte hemdjes bereikt record na stijging aantal rechtenstudenten

PIETERJAN DOUCHY

Het aantal Leuvense bachelorstudenten aan de faculteit Rechtsgeleerdheid en Criminologische Wetenschappen steeg dit jaar met elf procent, naar een totaal van 2712. Ook de modesector heeft dat gevoeld. 'Al onze witte hemdjes zijn de deur uit', zegt Wouter Verdoe, uitbater van de zaak Law Suits in de Naamsestraat.

Uniek, want de wintersolden zijn nog niet eens aangebroken. Zelfs de bodywarmers en geklede broeken, normaal vooral in trek vanaf de decembermaand, moest Verdoe bijbestellen aan een prestigieuze kledinginstelling in de Verenigde Staten.

Valérie Delameilleure, rechtenstudent

aan de universiteit, geeft op sociale media tips om in de Valk rond te lopen. 'Met een eenvoudig bloesje kom je hier echt niet binnen. Sinds Conner Rousseau sneakers droeg bij de koning, is dat in Leuven blijkbaar normaal', zegt ze. 'Dat kan niet, en die boodschap gaan we binnen de hele universiteit uitdragen.'

Een groep studenten van Ekonomika is ondertussen de start-up 'Valk' begonnen met gepersonaliseerde kledij naar de kwaliteitsnormen van een rechtenstudent. Eén procent van hun opbrengst gaat naar een project rond straatkatten in Namibië.

☺

Deelnemers van het Groot Dictee wanneer ze horen dat de BV geen goede uitspraak heeft

Voor meer KU Leugen: volg ons op Instagram!

Colofon

Elias Fret Hoofdredacteur en v.u.	
Kimberly Vrancken Adjunct-hoofdredacteur	
Femke Van Crombrugge Adjunct-hoofdredacteur	
Pieterjan Douchy Redacteur Onderwijs	
Jutta Heylen Redacteur Student	
Antonie Schoofs Redacteur Internationaal	
Noah Put Redacteur Opinie	
Guillaume Beauprez Redacteur Cultuur	
Pieter-Jan Bossuyt Redacteur Onderzoek	
Sabine Mosman Redacteur Foto	
Sousanna Zacharian Redacteur Illustratie	
Ines Vandebeek Redacteur TVeto	
Ella-Sofia Sneyers Verantwoordelijke Navraag	
Sidney Oe Verantwoordelijke Puzzel	
Simeon Duwel Verantwoordelijke Lay-out & IT	
Andreas Everaerts Verantwoordelijke Eindredactie	
Robin Geukens Verantwoordelijke Instagram	

Eindredactie Andreas Everaerts, Antonie Schoofs, Ella-Sofia Sneyers, Jutta Heylen, Kimberly Vrancken, Elias Fret, Pieterjan Douchy, Noah Put, Amélie Braem, Pieter-Jan Bossuyt, Judith Dodd, Servaas Verhelst, Arthur Vits, Jokūbas Pilkis, Emma Kermans, Caro Corstjens, Mabel Apers, Femke Van Crombrugge, Marthe Temst, Robin Geukens, Guillaume Beauprez, Brecht Maes, Adrian Van Loon, Willem Bakelants, Lisa van Leeuwen, Zoë Bontoux **Schrijvers** Elias 'JDC' Fret, Arthur Vits, Judith Dodd, Amélie Braem, Pieterjan Douchy, Kato Redant, Robin 'Kardinaal Suppi' Geukens, Lien Forier, Jutta Heylen, King David Ngambi, Antonie Schoofs, Elize De Ryck, Kaat Vleugels, Servaas Verhelst, Marthe Temst, Pieter-Jan Bossuyt, Guillaume 'Adam Driver' Beauprez, Zoë Bontoux, Lisa van Leeuwen, Benjamin Lorent, Simon Sterck, Alexander Acosta Nyman, Noah 'Casper en Hobbes' Put, Elias Dezittere, Brecht Maes, Sam Franssen, Jokūbas Pilkis, Milo De Caluwe, Rutger Hermans, Kimberly Vrancken, Ella-Sofia 'Joan Didion' Sneyers, Nina Claeys **Vormgeving** Simeon 'Guido Van Liefferinge' Duwel **Fotografen** Femke van Crombrugge, Alex Saidi, Robin Geukens, Ines Ortmans, Sabine Mosman, Gilles 'Samuel L. Jackson' Decabooter, Lien Forier, Tyl Van Houtte **Illustratoren** Sousanna Zacharian, Marthe Temst **TVeto** King David Ngambi, Ines 'Prince William' Vandebeek, Zoë Bontoux, Morgane Obdeijn, Emma Kermans, Gilles Decabooter, Ella-Sofia Sneyers, Femke Van Crombrugge, Félicitée 'Ice Spice' Bimina, Niels 'Andrew "The Annihilator" Ngai' Libeer, Elize De Ryck, Guillaume Beauprez **KU Leugen** Andreas 'Ben Weyts doch niet te lang' Everaerts, Lien Forier, Kimberly Vrancken **Cover** Morgane Obdeijn, Kimberly Vrancken, Amelie Braem, Isabela Rigolin Torres, Sabine Mosman, Antonie Schoofs, **Crypto** Sidney Oe, Pieterjan Douchy, Simeon Duwel

Wil jij hier volgende keer ook tussenstaan? Kom dan naar onze redactievergaderingen op donderdag om 20u op 's Meiersstraat 5, 3000 Leuven, en beantwoord de vraag **'Welke bekende persoon zou jij graag in de aula hebben?'**

KU LEUVEN

Het pakjesseizoen is geopend

Strik op tijd je eindejaarscadeaus in de KU Leuven-shop

Ontdek ons aanbod
op kuleuven.be/shop